

NAKANE ZA SPREJEM ZAKONOV PROTI UNIJAM

Oboroženi vpadi z gesli revolucije in osvobojevanja

NOVA POLITIKA MOSKVE ODBILA SIMPATIJE DEMOKRATICNIH ELEMENTOV IN DELAVSTVA TER PODNETILA KAPITALISTIČNE SILE V ENOTNOST. — STALIN V NEVARNI IGRI

To, kar je storila Rusija s Finsko, je posnemanje Hitlerjeve osvojevalne taktike. Metode, kakršnih se je poslužila za osvojitve male dežele na severu, so do pike natančno take, kakršnih se je poslužil nemški firer v zasluževanju Čehov in Poljakov.

Romanja v Moskvo

Kakor je Hitler pozval v Berlin predstavnika avstrijske vlade, potem češke in v minulemu letu še poljskega zunanega ministra, in jim sporočil, da naj mu prepuste svoje dežele zlepa, ako ne, jih bo pa siloma vzel, tako je Josef Stalin pozval v Moskvo predstavnike estonske, latvijske in litvinske vlade in jim predložil svoje zahteve. Sprejeli so jih, ker so vedeli, da bi bil odpor proti tako ogromni premoči nesmiseln. Nato je bil pozvan v Moskvo turški zunanji minister in ostal tam dolgo časa. Turška vlada Stalinovih predlogov ni hotela sprejeti, posebno ne njegove zahteve za skupno kontrolo Dardanel, toda v tem slučaju Rusija ni hotela riskirati vojne, ker je Turčija nekoliko premočna, da bi jo mogla pogaziti v par dneh. Zato se je Molotov zadovoljil le s pretnjo, da bo Turčiji najbrže nekoč še žal, kar pomeni, da misli Rusija vzeti Turčijo pod svoj vpliv čim si bo v svesti, da bo zmogovita v boju in da vojna z njo ne bo dolgo trajala.

Finska trd oreh

Dne 7. oktobra je Molotov

povabil v Moskvo zastopnike finske vlade. Finci so to pričakovali in vedeli, da bodo zahteve Moskve pomenile smrtno obsodbo nad neodvisnostjo finske republike. Pogajanja v navzočnosti Stalina so trajala do 13. novembra. Zastopniki finske vlade so dokazovali, da ne preti Rusiji od njene strani prav nikaka nevarnost. Bili so pripravljene prepustiti Rusiji finske otoke v bližini Leningrada, da si niso utrjeni in vsled tega nikomur nevarni. Toda Stalin je vztrajal, da mu mora dati Finska v najem vsa svoja strategična pristanišča, otoke in velik del finske celine za oporišča sovjetske armade in vojnih letal. Ker Stalin in Molotov nista hotela popustiti, so zastopniki Finske dne 13. novembra izjavili, da so njihovi pogovori za finsko republiko nesprejemljivi. Odsli so domov, ruska vlada pa je posegla po nadaljnjih Hitlerjevih metodah, da ugonobi deželo, ki se ni hotela mirno podati.

Finske "provokacije" proti Rusiji

Vse sovjetsko časopisje je dobilo navodilo nasčuvati prebivalstvo Sovjetske Rusije proti Finski. Napadali so njen "vladajoči sloj", arogantnost njene vlade in nadutost Fincev, češ, da finska vlada ščuje svoj narod z geslom, "vsak Finec je vreden deset Rusov".

Dne 26. novembra je ruska vlada po radiu in v časopisju (Nadaljevanje na 3. strani.)

KMETJE V JUGOSLAVIJI BODO V POMANJKANJU V KORIST NEMČIJE

Srbija je ob pričetku svetovne vojne dolgovala Nemčiji okrog 15 milijonov dolarjev. Vrh tega sta Nemčija in Avstrija vložili v Bosno in Hercegovino za razvoj njenih prirodnih zakladov kakih 35 milijonov dolarjev. Po končani vojni je Srbija smatrala, da je njen dolg Nemčiji in Avstriji ne le razveljavljen, nego je zahtevala od nje tudi visoko vojno odškodnino in jo tudi precej izterjala. Porazena Nemčija ji sicer ni mogla poslati denarja, toda gradila ji je mostove, radio postaje, železniške vagonne in lokomotive, montirala stroje itd.

Ko se je Hitler dobrodu utrdil in z okupiranjem Avstrije prišel na mejo Jugoslavije, ji je objubil "nedotakljivost njenih mej", kar se je glasilo za Jugoslavijo jako lepo, le da obljube diktatorjev nič ne pomenijo. Ze pred to vojno je vlada v Berlinu vprašala, kdaj bo pričela plačevati Nemčiji vsaj zaostale obresti. Beograd se je upiral, a zdaj, ko Nemčiji trda prede, je prišla v Beograd Hitlerjeva komisija in ostala gost jugoslovske vlade 14 dni. V tem času se je jugoslovska vlada, hočeš nočeš, z njo pobotala, da ji bo pričela plačevati obresti z živili. Nemčiji jih vsled angleške blokade čezdalej bolj primanjkuje, zdaj pa jih bodo morali na račun starega dolga

in sebi v pomanjkanje dati Nemčiji kolikor največ mogoče kmetje v Jugoslaviji. Kokoši, jajca, prešiče, govedo, jagnjetina, žita itd. si bodo morali pritržiti tisti, ki vse to rede in pridelujejo, zato, da bo ugodeno nemški zahtevi. Gospoda v Jugoslaviji sicer ne bo nič trpela radi tega, pač pa kmet in delavec, kot je povsod običaj, kajti le ta dva ustvarjata, sadove pa morata dati drugim.

Zvezni kongres je v zadnjem rednem zasedanju sklenil hraniti z odščipavanjem vsot, določenih v proračunu za relief. Naj gredo ljudje delati, so vpili kongresniki, ki še niso nikoli vedeli, kaj je. pomanjkanje, brezposelnost in glad.

Zupani velikih mest so kongresnike svarili, da občine s svojimi sredstvi ne bodo mogle preživljati bednih. Ampak poslanci so odgovarjali, da si bodo tisti, ki so sposobni delati, že kako pomagali, ostalim naj pa prekrbi živež občina in država. Tu pa so se oglasili guvernerji, med njimi ohijski guverner John W. Bricker, da ni naloga farmerjev in revežev, ki se preživljejo na farmah, skrbeti

PROSPERITETA JEKLARSKE INDUSTRIJE

Jeinarska industrija obratuje že par mesecev s polno paro. Vzrok temu so vojna naročila, dalje velika naročila zvezne vlade, ameriških železnic in raznih drugih obratov. Na gornji sliki je nekaj izmed delavcev korporacije Carnegie Illinois Steel, ki obratujejo ogromne tovarne v So. Chicagu. Slika so na plačilih dan. Ampak za delavce nova prosperiteta jeklarskih korporacij ni razveseljiva, kajti kot je pisal iz statističnih podatkov Joseph Kossich, je pri omenjeni družbi delalo do pričetka leta 1929 približno 16 tisoč delavcev, zdaj pa okrog 6.000, ki pa s pomočjo moderne tehnike produkcijo lahko desetkrat več železa kakor takrat 16.000 delavcev. To se pravi, da produktivni obrat izvršujejo sedaj večinoma stroji.

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Liga za mir in demokracijo (ki je komunistična frontna organizacija), je na preiskušnji. Norman Thomas je dne 1. dec. pozval njenega predsednika Harryja F. Warda, da naj pojasni, kaj je stališče njegove lige v ruskem posiljenju Finske. Pred sklenitvijo pakta med Stalinom in Hitlerjem je bila ta liga, ki trdi, da ni pod kontrolo komunistov, za kolektivno varnost in za zvezo demokratičnih dežel in Rusije proti hitlerizmu. Zdaj je liga po novem komunističnem navodilu le proti vojni imperialistične Anglije in Francije. Predsednik lige Harry F. Ward, ki trdi, da ni komunist, si misli: "Ne grizi roke, ki te hranijo!"

Die:ova kongresna komisija je minuli teden zslišala še bivšega glavnega tajnika komunistične strane Jay Lovestona, ki je dejal, da je komunistična stranka popolnoma pod kontrolo sovjetske vlade, ki tudi določa, kdo naj bo njen tajnik. Njega je odslovil leta 1929 Stalin, ko je šel na obisk v Rusijo. V Moskvi je bil dejansko pod policijsko kontrolo in se je že bal, da ne bo mogel več v Zed. države. Pred Diesovo komisijo je slično pričal bivši komunistični tajnik Benjamin Gitlow in nad sto drugih bivših plačanih komunističnih funkcionarjev, ki so pravili o intrigah v unijah,

Stavka avtnih delavcev pri Chryslerjevi družbi ni končala tako kakor je unija (CIO) želela, a tudi ne tako kot se je nadejala družba. Ta je imela namen unijo in stavko uničiti čem potrebnost z oboroženo silo, toda vodstvo unije je nakano prek-

(Nadaljevanje na 5. strani.)

za reveže v mestih. "Čas je že, da nehamo z razmetavanjem," je dejal Bricker, "ne le v Ohio, ampak povsod". Ne samo v Clevelandu in v drugih ohijskih mestih, nego tudi drugod je povzročilo okenjenje reliefa med brezposelnimi, njihovimi družinami in drugimi reveži obupne razmere. V Chicagu je zahteval alderman Paul Douglas izredno zasedanje državne zbornice v svrhu dovolitve potrebnih vsot za relief. Guverner Horner je dejal, da država v ta namen nima ničesar več, torej je treba za dovolitev dodatnih vsot novih davkov. Teh pa se ustrajajo vsi tistiki, da vpijejo, naj se denarja nikar ne razmetava.

o zavratnih spletkah, o spreminjanju taktike in graditvi frontnih organizacij pod nedolžnimi, privlačnimi imeni. Ako bi Dies teh izpovedi bivših uradnih komunistov ne izrabljaj za kampanjo proti unijam in delavskemu nekomunističnemu političnemu gibanju, bi koristil demokraciji, kajti bivšim komunističnim glavarjem je pač verjeti, da troši Rusija v tej deželi za svojo propagando ogromne vsote in da so v njeni službi prostitutirani "parlor-komunisti" in lumpenproletarci, ki prodajajo svoje zmožnosti komurkoli. Ko hitro so jih izpodrinili s plačilne liste drugi "komunisti", so večinoma udarili po svoji stranki in jo "razkrinkovali". Tudi Browderjev brat je pred Diesovo komisijo priznal, da je šlo skozi njegove roke za newyorško komunistično organizacijo v enem letu okrog milijon dolarjev. Vse vsote je nagaal in izplačeval pod svojim imenom, pa so vseeno izsledili njegove transakcije.

V soboto in nedeljo 9. in 10. decembra priredi socialistična stranka čikaškega okraja bazar, ki bo nekaj posebnega. Vsi razstavljeni predmeti, pripravni za božična darila, bodo na prodaj. Posetniki bodo lahko dobili iunč, kosilo ali večerjo na bazarju. Trajal bo omenjena dva datuma od 10. dop. do 10. večer v Millinery Workers Hall, 53 E. Wacker Drive, vogal Wabash Ave.

(Nadaljevanje na 5. strani.)

V New Yorku so za ojačanje reliefa uvedli nove davke že pred meseci. Zupan LaGuardia upa, da bo z dodatnimi sredstvi reliefa vprašanje preko zime srečno prebredel. Veliko bolj kritična situacija pa je v Toledu (Ohio). Tu je bilo do nedavno na reliefni listi 35.000 oseb. Kaj to pomeni, si lahko predstavljate, ako pomislite, da je v Toledu 40.000 volilcev, ali samo 5.000 več, nego "relifnikov". Guverner Bricker očita upraviteljem reliefa, da svojo nalogo slabo izvršujejo. Leta 1938, ko so bile kongresne volitve, je bilo v Clevelandu uposlenih pri WPA 69.000 delavcev in delavk, a letos pa samo 29.000.

RAZLIKA MED RUSIJO IN FINSKO V VOJNI SILI

Rusija trdi, da se je morala zavojevati s Finsko, ker je bila napadena in se le brani.

Poglejmo razliko med njima.

Prebivalcev imata:

Rusija 180.000.000.

Finska 3.834.000.

Razlika med njunimi armadami (stalna in rezerve):

Rusija 19.600.000 mož.

Finska 600.000 mož.

Vojna mornarica:

Rusija 296.000 ton.

Finska 15.000 ton.

Njuna vojna moč v zrak:

Rusija 7.000 letal.

Finska 150 letal.

Socialistične aktivnosti

Državna organizacija socialistične stranke v Illinoisu je pričela izdajati glasilo z mimeografranim tiskom. Imenuje se "Party Builder". Za tajnika državne organizacije je bil izvoljen Harry Fleischman. Najmanj teden dni na mesec bo porabil za agitacijske obiske izven Chicaga.

V soboto in nedeljo 9. in 10. decembra priredi socialistična stranka čikaškega okraja bazar, ki bo nekaj posebnega. Vsi razstavljeni predmeti, pripravni za božična darila, bodo na prodaj. Posetniki bodo lahko dobili iunč, kosilo ali večerjo na bazarju. Trajal bo omenjena dva datuma od 10. dop. do 10. večer v Millinery Workers Hall, 53 E. Wacker Drive, vogal Wabash Ave.

V nedeljo 17. dec. ob 4. pop. bo predaval na 3932 S. Lake Park Ave. (rear house) v Chicagu Clarence Senior. Predmet njegovega govora je "graditev demokracije v Mehiki". Predvajane bodo tudi filmske slike o Mehiki. Vstopnina je 50c, ki vključuje popoldansko "malico".

Soc. stranka je začela izdajati za svoje člane mimeografriran bulletin "Hammer and Tonga", ki je namenjen diskuziji o notranjih problemih soc. stranke z ozirom na njeno prihodnjo konvencijo. Naročnina je 25c za 5 števil, kolikor jih bo izšlo do konvencije.

On graja "politiko", češ, le ta je kriva sedanjih težav. Cleve-

landski zupan Burton se brani in izgovarja na druge. Najgornejši "politiki" pa zahtevajo preiskavo. Češ, če bi z denarjem previdno ravnali in ga razdajali le med potrebne, namesto političnim naklonjencem, bi ne bilo pretenj z izgredi gladnih.

Ves čas tega prerekanja med oblastniki pa se drenjajo bedni in brezposelni, ki so brez sredstev, pred reliefnimi uradi in ne zahtevajo drugega, kakor jesti in če le mogoče, tudi stan, v katerem se jim ne bo treba bati čed ure do ure, da bodo vrženi na cesto.

ROOSEVELT SI ŠE PRIZADEVA, DA SE AFL IN CIO POBOTATA, PREDNO JU ZVEZNI KONGRES PRISILI V TO

DELAVSTVU PRIJAZNI POLITIKI SITI NADLOG, KI JIM JIH POVZROČAJU BOJI MED UNIJAMI. — JAVNOST HUJSKANA V NASILNOSTI PROTI "RADIKALCEM"

Ameriško delavsko gibanje bi bilo sedaj lahko najjačja moralna sila. Proletariatu vsepovsod bi bilo lahko v vzpodbudo. V današnjih dneh, ko je velik del Evrope v vojni, drugi pa pripravljen nanjo, ko je imperializem v cvetju, ko se življenjske razmere ljudstva iz dneva v dan poslabšavajo, bi bilo nekje potrebno mogočno delavsko gibanje, v katerega bi imeli delavci vsepovsod zaupanje in mu sledili.

Nezapopadljiva naloga

Ampak ameriško delavstvo še ni moglo zapopasti svoje zgodovinske naloge. Baš sedaj, ko bi moralo doma in v svetovni javnosti največ pomeniti, si uničuje svoje sile z raznimi medsebojnimi boji kakor v tolikšnem obsegu še nobenkrat poprej.

Kako sijajna moralna in politična sila bi bile lahko ameriške unije, če bi bile združene in skupno delovale. Toda v resnici se spor med njimi postruje.

Nevarnost državne kontrole nad unijami

Ako z bojem kmalu ne prenehajo, je nevarnost, da ga jim bo končal zvezni kongres že v svojem prihodnjem zasedanju. Trdijo, da ko je nedavno povabil predsednik Roosevelt k sebi na pomenek predsednika AFL Wm. Greena in nato predsednika CIO J. L. Lewisa, jima je brez ovinkov izjavil, da mu je spora med unijami več ko zadosti in ako ne napravijo v svojih vrstah red, bo to storil zvezni kongres. Dejal je, da se je prizadeval ustvariti slogo med unijami kolikor mogoče, a boj med njimi traja dalje kot da resničnim prijateljem ameriškega unijskega gibanja, kakor je on (Roosevelt), delavska tajnica Perkinsova, senator Wagner, Norris itd., nalašč nagajajo. Namesto da bi se unije poslužile Wagnerjeve postavbe sebi v korist, pomagajo z ruvaranjem druga proti drugi delo-

dajalcem, ki jo hočejo bodisi odpraviti, ali pa jo tako spremeniti, da bo za delavce brez koristi.

Nevzdržno stanje

Jasno je, da tako ne more ostati. Reakcija, ki sovraži socialne zakone in vse unije enako, je v ofenzivi. Delavstvo bo silovito izgubilo, ako si ne poiskuje poti v solidarnost in v enotne akcije. Kajti sovražniki unij in delavske politične akcije se ne boje ničesar bolj kot solidarnosti delovnega ljudstva.

Socialistična stranka bi lahko v tem oziru veliko storila, ako bi delala s tolikšnimi energijami za končanje vojne med unijami, kakor dela za "Keep America Out of War". Komunisti so diskreditirani in se jih sedaj sistematično otreša tudi CIO. Njihovi speli proti vojni ali za slogo so le taktična gesla, ki jim jih določa "strankina linija". Toda socialisti so v svojih prizadevanjih in taktiki iskreni in je res škoda, ker

"TO KNJIGO VI PREPOCENI PRODAJATE!"

Tako je nam izjavil nekdo, ki nekaj razume o književnosti in knjižnem trgu, ko je pregledal novi letnik Ameriškega družinskega koledarja.

Borih 75 centov v vezani knjigi za gradivo, za katerega bi morali plačati v angleški knjigi najmanj \$2.50.

Reznica je, da je naš koledar veliko pre poceni, upoštevajoč vrednost in množino čtiva v njemu, njegovo tehnično razporedbo, in vrednost dela, ki je vloženo v to knjigo. Omogočeno ga je nam prodajati za to malenkostno vsoto s pomočjo oglaševalcev in pa zastojnskega dela sotrudnikov in nameščencev, ki morajo delo pri koledarju izvršiti večinoma v nadurah, ob nedeljah in večerih, ne da jim bi bil čas plačan.

Pred krizo je bila cena koledarju \$1 za izvod. Potem smo jo zaradi poclabljanja življenjskih razmer znižali na sedanjo vsoto. V prošlih par letih gredo tiskarski stroški spet navzgor in zato prihodnje leto skoro gotovo ne bomo mogli prodajati koledarja po sedanji ceni.

Koledar izdajamo, da ustrezemo našemu ljudstvu z dobro delavsko knjigo. Pri iskanju odjemalcev zanj lahko pomagamo vsi, ki smo za širjenje dobrega čtiva. S tem pomagamo tudi k zmagovanju stroškov za tisk in druge, kajti čimveč koledarja prodamo, toliko manj nas stane vsak povprečen iztis. Vsakdo pa, ki ga kupi, se lahko upravičeno zaveda, da je dobil knjigo, katera je vredna znetno več nego ji je tiskana cena 75c za izvod.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75,
za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka
popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workers' Publishing Co.,
Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz.
Business Manager.....Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager.....Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Socializem in "socializem"

Ko se je znani ameriški delavski zgodovinar in socialistični teoretik James O'Neal v intervjuju z urednikom Proletarca junija t. l. potožil, kako težko bo v tej deželi še kdaj zgraditi socialistično gibanje pod SOCIALISTIČNIM imenom, se je grenko izražal o onih, ki slepomišijo in zavajajo pod socialistično oznako socializmu v škodo.

Včasih so na ta način ljudstva izrabljali z vero. Pojavljali so se razni apostoli in svetniki, Mojzeši in odrešeniki ter ustanavljali "edino prave vere", večinoma krščanske, a tudi drugačnih je bilo nešteto. Nekateri izmed teh pridigarjev so bili iskreni, četudi so učili zmotne nauke, drugi so veró le izrabljali v svoje namene, bodisi za osvajanja, za kupičenje bogastev, za utrditev suženjstva ali kar si že bodi.

V današnji dobi počno to pod znamko socializma. Najprvo so skušali zajeziti socialistični val s "krščanskim" socializmom. Ta je kmalu skrahiral. V delavskem gibanju samem so se pojavili sektaši, kakor pred njimi v cerkvah, in ustanavljali svoje "socializme". Ti mednarodnemu delavskemu gibanju niso povzročali katastrofalne škode, vendar pa mnogokje več kakor jo stori človeku težji prehlad.

Hujše je sledilo. V poraženi Nemčiji sta se pojavili dve gibanji proti socializmu pod masko za socializem: Narodni delavski socializem pod vodstvom Hitlerja in "komunizem" — stopnja naprej od socializma, kakor so trdili takrat, pod vodstvom moskovske kominterne.

Oboji so delali skupaj proti bistvenemu socializmu, dasi so si bili inace v boju zaradi tekme, kdo naj prevzame dedičino demokratične Nemčije. Dobil jo je Hitlerjev "socializem".

"Komunizem" se je vsled tega silno hudoval, nacizem pa nad njim do konca avgusta to leto, ko sta presenetila svet s pogodbo, katere bistvo je, da med njima sploh ni razlike in da je bila ideološka vojna med "nacizmom" in "komunizmom" le zmeta, ki so jo podžigale imperialistične sile...

Tako se je primerilo, da je Rusija lahko udarila pod geslom "socializma" po Finski, ki je imela do te vojne več bistvene socializma, kakor pa ga bo pod novo "demokratično ljudsko" vlado.

Čemu so se komunisti sploh odrekli delovati za "komunizem"?

Raditega, ker je diskreditiran, pa žele zdaj slepomišiti s "socializmom", da mu na ta način napravijo še več kvara kot so mu ga pod likvidiranimi in sedaj še nelikvidiranimi vodjami kominterne.

Tako se je dogodilo, da je Josef Stalin udaril po finskem ljudstvu z geslom, da se gre za socializem in proti vladajočim finskim baronom, ki so zastopani v vladi in diplomaciji. Resnica je, da so sovjetski poslani in v mestih kapitalističnih veselil — vsak posameznik izmed njih — bolj razkošni in razsipanju znoja sovjetskega proletariata, kot pa potrošijo v enem letu vsi finski baroni skupaj doma in v diplomaciji. Bilo je tragično, ko je svet doživel izven Rusije najsijajnejšo proslavo gostanka "socialistične" revolucije v Rusiji v sovjetskem poslanstvu v Berlinu, v siju diamantov, dragih kamnov, najdragocenejših ženskih oblek in jestvin, o kakršnih se proletariatu v Sovjetski Uniji niti ne sanja.

Ni ga bilo zavednega delavca, ki ne bi želel Rusiji po padcu carizma zmago socializmu. Ni ga bilo, ki bi odobral naval svetovne reakcije proti USSR. Ali kar iznenada je tudi sama potrdila, da tudi njena dejanja ne zasledujejo drugega kakor nadaljevanje ruskega imperializma. To je idealistom, ki so verovali v njen socializem, zaprlo sapa, drugi pa ji ploskali dalje, kakor bi ploskala mati svojemu sinu, če se bi na sodišču radi roparskega umora čimboljše zagovarjal.

To, kar se nam ponuja od strani nacijske propagande za "narodni socializem", je fašizem. Kar nam zdaj pod oznako "socializem" ponuja kominterne, je le diskreditirani "komunizem" v "ceneni izdaji", ampak ni SOCIALIZEM.

Kajti ta pomeni človeški ekonomski uredbo. Pravice in svobodščine posameznika, ki bi delali v prid drug drugemu, ne pa sužnjevali diktatorju. Socializem propagira mir z odpravo vzrokov za vojne. Socializem je stopnja v resnično civilizacijo, dočim je "socializem", ki ga izrabljajo v propagandne namene totalitarne sile, barbariziranje še te civilizacije, kar smo si jo doslej mogli ustvariti.

Napačne simpatije

Napaka mnogih ljudi je, da najraje simpatizirajo z močnimi, z bogatimi, in z zmagovalci. Zalostna usoda poljskega naroda med njimi nima sočutja, pač pa pravijo, kaj bi z malimi deželami in narodi, naj jih vzamejo močni. Sedanja osvajanja v Evropi in Aziji se jim zde koristna in potrebna. Obožujejo "red" v Nemčiji in v Italiji in opravičujejo "čistke" in likvidacije v Rusiji. Vsakdo izmed takih ljudi spremeni ta napačna naziranja in oboževanje "reda", le ako ga sam okusi. Svobode znajo ceniti šele kadar jo izgube in osvajanja jih bole edino, če so prizadeti njihovi ljudje. Za druge jim ni mar.

Ignoranca je na svetu edina tema. — Shakespeare.

NEMCI, KI SO ZA ENKRAT OTETI VOJNE

Na gornji sliki je letniški tabor nekje v Angliji. Vanj so pošiljani ujeti nemški mornarji in letalci. Teh taborov je v Angliji več. V enem so internirani tisti Nemci, ki so živeli v Angliji. Oblast je o njih ugotovila, da so pristaši hitlerizma. Drugi Nemci, na primer begunci, ki so utekli pred nacijskim terorjem v Francijo in v Anglijo, niso internirani, toda so pod nadzorom, ker je možno, da je kdo izmed njih špijon, pa se skriva pod masko begunca in sovražnika Hitlerja.

SODRUGU F. TERBIŽANU V SPOMIN

Cleveland, O. — Zopet je posega neizprosna usoda v našo sredo ter nam iztrgala dobrega sodruga Franka Terbižana.

Dne 25. novembra ga je povabil s sabo A. Božič, ki sta doma iz istega kraja in starem kraju in dobra prijatelja, da se peljeta v Canonsburg, Pa., kjer je umrla Božičeva sorodnica. Pokojni Terbižan se je vabilu z veseljem odzval, da bo delal prijatelju s. Božiču družbo, vrh tega pa ima tam tudi prijateljstvo in sorodnike.

Namesto pogreba pa ju je čakala nezgoda in Terbižana ob enem tudi smrt. Kakor pripoveduje o pretresljivi nesreči s. Božič, se je pripetila v omenjenem mestu, ko sta se Božič in Terbižan v družbi sorodnikov peljala v hišo mrive Božičeve sorodnice. Božič pravi, da ko je prišel s stranske do glavne ceste in vozil preko, je pridrvel po nji avto in zadel Božičevega s tako silo, da je strmo glasil v jarek. Pokojni Frank Terbižan je dobil dve usodni poškodbi na glavi in bil takoj mrtev, hčerki Božičevega bratranca pa je v tej nesreči zlomilo ramno kost. Druhih v avtu ni poškodovalo, razen da so se pretresli in ustrašili. Božič izjavlja, da on ni kriv te težke nezgode, kajti vozil je počasi. Tudi oni, ki poznajo dotični prostor, oziroma pot, pravijo, da po nji ne bi mogel hitro voziti, ker je strma in ima ovinek. Vendar pa oblast drži odgovornost za nesrečo tudi Božiča. Avto, s katerim je bil Božič v koliziji, je vozil neki črnc. Ako bi slednji ne drvil s tako naglico, bi se Božičevega lahko ognil. Sočutja je vreden tudi A. Božič, ki trpi dvakratno, prvič materialno in ker ima sitnosti z državo, drugič pa ker je izgubil svojega dobrega prijatelja.

Pokojni Frank Terbižan je bil mirne narave in priljubljen med ljudmi, kar je pričala tudi soba, v kateri je ležal v rakvi. Bila je obložena s cvetjem, da je izgledala kakor razkošno cvetoč vrt. Pokojnik je bil zvest sodrugi, član kluba št. 49, enako tudi njegova soproga Malči. Nadejamo se, da ostane v klubu, v katerem bomo pokojnika skupno pogrešali. Na naših prireditvah je bil vedno pripravljen pomagati. Na božični dan, ko ima naš klub svojo običajno zabavo, je navadno delal v točilnici. Manjkalo nam ga bo. V javnosti sicer ni bil oglašan, kar pa ne zmanjša vrednosti njegovega dela. Bil je naročen vseh naprednih listov, prihajal na prireditve in s soprogo sta rada podpirala vsako dobro stvar.

Pokojnik je bil doma iz Planine nad Vipavo, kjer je bil rojen pred 57. leti. V tej deželi je bival 32 let. Zapuščal soprogo in dve omoženi hčeri.

Pogreb, ki ga je imel v oskrbi Svetkov pogrebni zavod, se je vršil 29. novembra na pokopališču Lakeview. Bil je civilen.

Udeležilo se ga je lepo število njegovih s. drugov, prijateljev in znancev.

Večer pred pogrebom mu je zapeel par pesmi v slovo socialistični pevski zbor "Zarja", ker je pokojnik zelo ljubil petje in se v njemu včasih že udeleževal. Bil je basist.

Na pogrebu se je v imenu kluba št. 49 poslovil od pokojnega sodruga Terbižana podpisani, dalje društvo št. 27 Slovenske dobrodelne zveze, v kateri je bil član, in v imenu Slovenske delavske zadrudne zveze njen tajnik Joseph Siskovitch.

Nositelji krste so bili njegovi ožji prijatelji, kar je napravilo na navzoče lep vtis, sorodnikom pa je bilo to toliko bolj v tolažbo.

Za soprogo pokojnika in njuni hčeri je to težka izguba, kajti pokojnik je bil vzoren soprog in oče. Delal je v tovarni jako težko in mi mimogrede večkrat potožil, da ga utruja. Ampak vedel je, da delavcu drugega ne preostaja kot garati in je to usodo voljno prenašal, kajti življenje mu je bilo radost. Med sodrugi in drugimi prijatelji je bil vesel, zato je nam bila ločitve od njega toliko grenkejša.

V imenu našega kluba izrekam zahvalo soc. "Zarji", družini pokojnika pa naše sožalje. V svoji nesreči je vreden naših simpatij tudi Andrew Božič, ker mu je vsled nje nedvomno silno hudo.

Tako se nam redčijo vrste. Ene nam ugrablja smrt, nekateri pa se vsedajo na limanec demagogov. Člani kluba št. 49, poskušajmo nadomestiti vrzeli s pojačanjem svojih aktivnosti in s pridobitvijo novih moči.

Franku Terbižanu naj bo lahka ameriška gruda. Kot delavec je storil več kot je bila njegova dolžnost. Časten mu spomin.

Joseph F. Durn, član kluba št. 49 JSZ.

Ste Ameriški družinski kole-dar že naročili?

ROOSEVELT IN RUSIJA

Med razočaranci, ki so verovali v Rusijo in se divili njenim naporom za industrializacijo dežele, je tudi predsednik Zed. držav Franklin D. Roosevelt. Lani ji je na dan njene obletnice lolljševiske revolucije še poslal brzojavno voščilo in ji želel uspehov, toda Stalinova nova imperialistična taktika — posledica njegove pogodbe s Hitlerjem, je Roosevelta ne le ospanila nego ga spravila tudi v zadrego, ker se reakcionarji zdaj norčujejo z njegovega prijateljstva do Rusije in "komunizma".

Zanimivo je, da mora komunistična propaganda po navodilu iz Rusije vpiti, da se je Roosevelt "spremenil", ker je začel služiti namesto demokra-

Reorganizacija kluba št. 49 J. S. Z.

V petek večer, 1. decembra, se je vršila letna seja kluba št. 49 JSZ, v S. D. domu v Collinwoodu. Na dnevnem redu je bilo zraven običajnih razprav veselica kluba, ki se bo vršila na Božični dan, 25. decembra in pa volitev odbora za l. 1940. Ker je klub zaradi osebnosti v zadnjih letih veliko izgubil v članstvu in vplivu se je v tem oziru napravila velika sprememba v odboru, za kar so pripomogli na novo pristopili člani in pa s prestopnim listom.

V odbor kluba so izvoljeni sledeči: Ivan Jontez, tajnik; Milan Medvešek, organizator; Anton Jankovich, zapisnikar. Nadzorni odbor: Anton Skapin, Andrew Božič in sodružica Gorjanc.

Klub je sklenil kooperirati s klubom št. 27, in je v ta namen izvolil dva člana, ki se bosta udeleževala sej kluba št. 27. Isto se apelira na klub št. 27, da izvoli dva člana, ki se naj udeležujeta sej kluba št. 49.

Klub ima sedaj vsvo priliko za razmah. Ima prvovrsten odbor, kateri bo gledal, da se bo klub jačal. Poročano je tudi bilo, da je že več simpatičarjev in bivših članov obljubilo, da bodo pristopili v klub na prihodnji januarski seji. Vaš poročevalec je tega zelo vesel in obenem apeliram na vse zavedne rojake in rojakinje v Collinwoodski naselbini, da se pridružite klubu št. 49, in v senci lairski naselbini pa h klubu št. 27 JSZ.

Kot sem že omenil, bo klub št. 49 imel zabavo 25. decembra v Delavskem domu na Waterloo Rd. Dajmo sodrugom oporo s tem, da se vsi udeležimo njihove veselice. Na svidenje! Poročevalec.

Slovenski radio program

New York. — V torek 19. decembra med 5:15 in 5:30 pop. (vzhodni čas) bo predvajal na radio postaji WJZ, ki je ena največjih v Zed. državah, božične pesmi slovenski mešan pevski zbor pod vodstvom Jerryja Koprivka. Ta spored bo razširjen po Zed. državah potom Blue Network NBC. Več poročamo pozneje.

Anthony Svet.

Važna seja kluba št. 27

Cleveland, O. — Letna seja kluba št. 27 JSZ se bo vršila v petek 8. decembra v klubovih prostorih v starem poslopju SND na St. Clair Ave. Na tej seji bomo imeli volitve odbora za prihodnje leto in reševali druge nujne, važne zadeve. Pridite na to sejo vsi člani in članice. Poravnajte članarino do konca tega leta, da bo tajnici možno urediti poročilo v ugodnem smislu. Upošteвайте to!

Louis Zorko, organizator.

R. J. Pšenka, urednik "Svornosti", umrl

Dne 29. nov. je v Chicagu umrl R. Jaromir Pšenka, glavni urednik češkega liberalnega dnevnika "Svornost". Star je bil 64 let. Dokler mu je zdravje dopuščalo, se je pogosto udeleževal sej kluba čeških umetnikov, kateri zboruje v Slovenskem delavskem centru. Pokojnik je bil poznan ne le med Čehi nego tudi med tisoči drugih ljudi.

DRAMA IN GLASBA

O KONCERTU "SAVE"

Chicago. — "Gremo spet na koncert," mi je rekel nekdo izmed skupine, ki je na 26. cesti in Lawndale izstopila iz poulične kare. "Pred par tedni smo bili na veselici federacije JSKJ, kjer so veliko peli, zadnjič na Prešernovem koncertu, danes gremo pa na Savinega. Tudi Slovan v So. Chicagu ga ima danes in bi šli še tja, da se ne vrši na isti dan kot Savin. Tega pa nočemo zamuditi." To je bilo v nedeljo 26. novembra.

Ko smo prišli v dvorano, so bili mnogi stoli še prazni. A kmalu je bila dvorana do malega napolnjena. Predsednik zboru Frank Udovich je izrekel običajni pozdravni govor in oznanil, da se spored prične.

Zagrinjalo se umakne in pred nami je bil zbor Savinih pevcev in pevk, blizu 40 vseh skupaj. Pričeli so z delavsko pesmijo "Naš prapor" in končali prvo točko s "Slava delavstvu" (Iv. pl. Zajc).

V drugi točki je stal pred nami ženski zbor "Save". Zapel je v angleščini pesem "Beautiful Dreamer" (Stephen C. Foster) in R. Frimlovo "Allah's Holiday". Sava je pred leti le rečkokdaj pela kaj v angleščini. Ampak zbor se presnavlja. V njemu je danes že precej nad polovico tukaj rojenih, pa je naravno, da radi zapojejo v jeziku, v katerem občujejo mnogo več kakor v našem. Vendar pa sem želel, da bi ženski zbor s svojimi ljubkimi, ubranimi glasovi zapel vsaj za nameček kako živahno slovensko pesem.

Pogledal sem v 3. točko sporeda: Akordion — Josephine Pluth. Zaigrala je znani popularni "Kvartet" iz Verdijeve opere "Rigoletto". Predvajala ga je izborna. Ona je na odru že stara znanka, dasi še deklira po letih. S svojim akordijonom fino predvaja tudi težje skladbe, kar je v priznanje tudi njenemu očetu Mr. J. Pluthu, ki poučuje na ta instrument. Potem je prišla na oder še njena sestra Angeline in zapela ob njenem spremljevanju par slovenskih narodnih in par drugih pesmi, med njimi Frimlovo "Giannina Mia". Ljudje so ji navdušeno ploskali in želeli, da poje še in še. Angeline je talentirana pevka; zna svoje pesmi predvajati tudi z naravno mimiko in ima sploh jako prikupen nastop. Ni čudno, da jo vabijo na toliko priredb.

Spet je nastopil mešan zbor "Save" in zapel Vodopivčev "Pri oknu", Jerebovo "Kam si šla" in "Cvetočih deklic prsa bela".

Novost na tem koncertu je bil nastop sopranistke Louise Kelemičeve iz Garyja, Ind. Zapela je par hrvatskih pesmi, eno slovensko in potem dodala še znano italijansko "Čiri-biri bim". Navzočemu občinstvu se je vsled svoje prikupnosti in finega predvajanja svojega petja na mah prikupila, kar je pokazalo s prisrčnim odobravanjem vselej čim je skončala pesem. Na klavir jo je spremljala Natalija Lematz.

Za zaključno točko koncertnega sporeda je "Sava" zapela Johann Straussovo skladbo "Pravljice iz dunajskih gozdov", ki je občinstvu izmed vseh najbolj ugajala, sodeč po odobravanju. V sporedu je pojasnjeno, da je slovensko besedilo k tej pesmi sestavil Etbin Kristan. Besedilo je lepo, kajti izvršil ga je ne le kot pesnik, nego tudi kot človek, ki nekaj ve o glasbi.

V drugem delu je bila vpriporjena spevoigra "Izlet v gozdu", spremljana s popevkami v zboru, s solospeli in humorjem v igranju. Vloge v nji so imeli Andrew Miško, ki je stvar tudi zrežiral, Ed. Leben, Anton Garden, Al Rak, Anna Miško, Lillian Pavlin, Frank Udovich, Joseph Turpin, muzikanta sta bila Joe Pucelj in Frank Gradišek, izletniki pa Savini.

Koncertni spored je vodil Jacob Muha, ki je Savin pevovodja že mnogo let, na klavir pa je spremljala zbor njegova soproga Mary. Očividno sta imela

s tem koncertom mnogo dela, priznanje zanj pa jima je uspeh zboru, ki je zaeno njun uspeh.

Na takem koncertu bi človek rad v zboru tudi soliste, kak duet, kvartet ali oktet, s kakršnimi je nam Sava včasih že postregla.

Ampak kot je običaj v naših zborih, moči v njih se prehitro menjajo. V dvorani in pozneje na zabavi spodaj je bilo mnogo bivših Savinih pevcev, med njimi na primer tenorist Louis Zelle, Joseph Gerbajns itd., pa tudi precej bivših članic. Koliko boljše bi bilo za vsak zbor, če bi vsi taki vztrajali namesto da jih je treba vedno nadomeščati z novimi. Ker ima zdaj "Sava" močno zaslabo tudi med našo rojeno mladino, se ji bo lažje razviti ne samo v dokaj večji zbor, nego ima s tem tudi boljše pogoje za hitrejšo izpopolnjevanje.

Ker je njen koncert imenovan nedeljo ustvaril med občinstvom dobro razpoloženje, se je po končanem sporedu razvila ob obilni udeležbi prijetna plesna in prosta zabava v obeh dvoranah. In tudi s petjem se je nadaljevalo, kar se ne primeri po vsakem Savinem koncertu. —K.

S poseta koncerta soc. "Zarje"

Girard, Ohio. — Tukajšnji rojaki na priredbe v Clevelandu radi prihajajo. Tako imamo nekateri običaj, da gremo vsako leto na Zahvalni dan na koncert soc. pevskega zbora "Zarja". To smo storili tudi letos 23. novembra. Ta zbor je odsek kluba št. 27 JSZ. Koncerte in operete prireja že mnogo let. Ustanovljen je bil v času svetovne vojne leta 1916 in ve ta čas vztrajno goji slovensko glasbo, a podaja nam na svojih koncertih tudi dela drugih mojstrov.

Tudi na letošnji Zahvalni dan je nam "Zarja" podala krasen koncert. Nastopil je mešan zbor, solisti, duet in oktet. Občinstvo jih je nagradilo s aplavzom, kajti spored mu je jako ugajal.

V drugem delu sporeda je bila predvajana opereta "Ponocnjaki". Igrali in peli so v nji večinoma mladi fantje in dekleta, ravno tako v prvem delu sporeda, kajti soc. "Zarja" je dobila mnogo mladih moči.

Na taki-le priredbi je res prijetno sedeti in uživati petje in igrjo. Udeležba je bila prav obilna, še bolj pa zvečer na plesni zabavi, ker je prišlo več mladine.

Soc. zboru "Zarja" vse priznanje za njegovo težko delo ter za užitek, ki ga nam nudi s svojimi koncerti, ob enem pa pomaga naši delavski stvari.

John Bogatay.

ZA BOŽIČNA DARILA

svojcem in prijateljem naročite bodisi slovenske ali angleške knjige iz Proletarčeve knjižarne.

Tole mi ne gre v glavo?

Kako morejo komunisti trditi, da je zalaganje Hitlerja s sovjetsko municijo v korist miru, prodajanje ameriške municije Angliji in Franciji pa izdajstvo nad mirom?

PREKO ATLANTIKA PO 31. LETIH

FRANK ZAITZ

(Nadaljevanje.)

Na Sveti gori, katero se sme v Italiji uradno označevati samo z italijanskim imenom Monte Santo, je bilo tisto nedeljo v septembru polno ljudi. "Enako je vsako nedeljo in ob praznikih," mi je pojasnil semenišnik iz Istre. Ko smo lezli po bližnji na vrh in se potili, smo žele biti čimprej na cilju, da si odpočijemo in okrepčamo. Spodaj in skozi po poti je solnce neumljeno pripekalo, a na vrhu je bilo v senci že kar prehladno, posebno še ker smo bili premočeni. Velika — zelo velika večina ljudi na gori je govorila slovensko. Na dvorišču pred hospicem (prenočiščem za romarje) se je prekucovala mladina — fantje in dekleta. Ti so govorili italijansko. Najbrže so bili iz Furlanije, ali pa že povsem poitalijanska slovenska mladina iz Trsta. V svojem ljubimkanju niso nič porajali, da so na božji poti, ali da je tik njih v cerkvi čudodelna podoba Matere Božje in da slovesna maša ni še minila. Mladina prihaja na božja pota ne zaradi kakih čudodelnih kipov in slik, nego da se zabava, pa če je pobožnim starejšim ljudem to všeč ali ne. Le da se živahnejša južnjaška mladina zabava z ljubimkanjem na Sveti gori bolj odkrito kakor pa hladnejša gorenjska ali dolenska mladina na Brezjah in drugih božjih potih v Sloveniji. Pokojni ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič je nekoč pisal, da se na božjih potih po Slovenskem napravi silo veliko greha, ker se "poželjenje mesa" na teh svetih krajih med mladino nebrzdano izvaja. Morda je sveti mož pretiraval, kajti hudoval se je zelo, božjih poti pa le ni odpravil, četudi je dejal, da Bog sliši vernikovo molitev v njegovi domači podružnici ali župniji prav tako kakor če moli v cerkvah kje visoko v gorah. Ampak Jeglič v tistem kritiziranju ni imel samo čisto verskih namenov. Zal mu je bilo denarja, ki so ga puščali romarji raznim redovnim duhovnikom, ki niso bili podložni njegovi škofiji, nego svojim avtoritetam in je prebitek žel njej namesto škofiji. Najbrže je isto z božjimi potmi po Italiji, izmed katerih je Sveta gora od Slovencev najbolj obiskovana.

Naša družba se je v množici kmalu porazgubila. Sel sem v cerkev, kjer so ravno končali slovesno mašo. Bila je polna. Zdelo se mi je, da se ljudje vedejo v nji jako pobožno. Ker mi je postalo hladno, sem šel ven na solnce. Mimo pride Matija Berger s skupino novih znancev. Povabili so me na okrepčilo. Jedilnica na prostem in v veliki samostanski gostilni je bila polna kakor na kakem pikniku v Zed. državah, enako pivnica in bar. Povsod gnječa. Šli smo k baru pokušati italijanske "rakije". Postregle so nam z njimi redovnice. Zanimivo. Kadar ni toliko ljudi, strežejo samo one, a tega dne in menda od nedeljah sploh jim je pomagalo veliko posvetnih žensk, večinoma slovenska dekleta. Srečeval sem poleg starejših vse polno mladih ljudi, ki so mi jih predstavljali novi

znanci. Dijaki, trgovski pomočniki, obrtniki itd. Čemu neki prihaja ves ta narod na to višino 2,237 čevljev visoko? Mar zato, da skuša ujeti morje, do katerega je od Svete gore le kakih 20 milj?

Kmalu mi je postalo jasno kakor na dlani. Primorski Slovenci nimajo nikjer shajališča. Ako bi se zbirali kje na skrivaj, bi italijanska oblast to gotovo izvovala in poostrišla šikaniranja. Pa je prišlo samo od sebe, da se shajajo na Sveti gori, kjer si pod pretvezo božjepotnikov obnavljajo poznanstva. V pomnih se spominjajo starih časov, vmes pa tudi kaj pokritizirajo, ako ne vidijo v bližini nikogar, ki bi ga sumili ovaduskih nakan.

Množica se je vsula iz cerkve. Jedilnice, pivnice in dvorišča so se še bolj napolnile. Iz te gnječe sem šel znova v cerkev, da si jo ogledam. Mnogo najpobožnejših je še klečalo pri svečnikih pred glavnim oltarjem in svečnikih ob stranskih svetih podobah in goreče molili. Te vrste svečnike sem videl prvič v življenju v nekaterih cerkvah v Parizu. Mogoče so tudi v Zed. državah, kjer cerkve poznam večinoma le od zunaj. Nekateri svečniki imajo po 50 do 100 bodic, kamor romar ali romarica natakne prižgano svečo in potem moli pri nji toliko časa, da dogori. Če je pripravljena Mariji všeč, ali h komur se že obrne vernik, je ob dogoritvi sveče želja izpolnjena. Če pa ne, je treba pač poskusiti kje druge ali pa ravnati tam z novo svečo in novo molitvijo. Imovitejši romarji se pripkupejo Marijini in drugim čudodelnim podobam z dragimi, velikimi svečami, a ne čakajo, da dogore, ker bi zelo predolgo. Tudi revni, da, še celo najubožnejši ljudje si hočejo pridobiti milost Blagoderževice s čim dražjimi svečami, za katere si pritrjuje zadnje novce, da bi bili uslišani v svojih nesrečah. V Ameriki bi rekli temu "raket", kar tudi je. Kajti sveče, ako želite, da bodo v nebesih upoštewane, morajo biti kupljene od duhovnikov, ki upravljajo božjo pot. Prodajo jih ob dobrih dnevih cele skladnice. Ker so blagoslovljene, so znatno dražje kot pa če jo bi romar kupil kje v trgovini in jo prinesel s sabo. Sploh bi to bil greh, kajti neblagoslovljenih sveč se ne sme prižigati na svetem kraju Nebeški Kraljici ali kakih drugih svetnic! ali svetniku v čast.

Napravil sem pot okrog spovednic. Precej jih je. Skoro na vsaki je napisano: "Tu se spoveduje tudi slovensko."

To so bili edini slovenski napis, ki sem jih videl kje na javnem kraju po Primorskem. Pred glavnim oltarjem, kjer je gorelo blizu obhajilne ograje največ sveč romarjev, in bilo zatopljenih v molitve največ ljudi, sem videl neko skupino starij. Bila je naša. Ženske so pojasnjevale Angeli o tej sloviti božji poti to in ono, na primer, kako je nastala in kakšni čudeži se se že dogodili. "Pojdimo še okrog oltarja," je rekla teta Mila iz Trsta. Ko smo prišli za oltarjem od nekega

marmornatega kamna — zdel se mi je kakor velik lonec za kuhanje čaja, je teta Mila pojasnila: "Zamisli se v željo, ki jo imaš, vzdihni v arcu k Mariji in položi roko na kamen." Njen mladi sorodnik visokošolec Feriančič pa se je pošalil, če si ona mogoče spet želi loterijski dobiček. "Zadela" je nekaj dni prej precejšnjo vsoto, pa so se medpotoma iz te jako družabne ženske norčevali, ako se gre Mariji zahvaliti zanjo: "Čemu ne," je rekla, "morda mi še nakloni tako srečo."

Šel sem k stojnici, kjer prodaja uprava Svetogorske cerkve podobice in druge take stvari, ki donašajo kupcem odpuške, njim pa lepe dohodke. Na oglu stojnice je bil kup edinega slovenskega lista, ki izhaja v Italiji. Izdajajo ga svetogorski frančiškani, ki so vsi Italijani, toda znajo večinoma tudi slovensko. Imenuje se "Svetogorska Kraljica". Izhaja mesečno. Njegov obseg je nekoliko manjši kot znašajo štiri strani Proletarca. Kupil sem prvo in nekaj naslednjih števil. Prva je izšla 1. aprila 1938. Tiska se v Gorici. Odgovorni urednik je Italijan pater Guglielmo Endrizzi. V prvi številki na prvi strani je notica z naslovom "Ta list ima zgodovinski pomen! Shranite ga skrbno."

Brať sem dalje in videl, da v nji priporoča čitateljem skrbno shraniti vse številke, da jih dajo vezati v knjigo čim bo v njih končana štiristoletna zgodovina te božje poti.

Nepojmljivo, kaj vse mora prenesti papir celo v tej "prosvitljeni" dobi! Ne, to ni čudno, kajti papir je papir. Čudno je le, da je še toliko ljudi, ki smatrajo legende za resnične dogodivščine in čudeže za dokazna dejstva, v katere dvomijo edino brezverci.

Čudodelna božja pot, ki je sedaj shajališče vernih in nejevernih primorskih Slovencev, je nastala, tako pravi legenda (objavljena za resnico v "Svetogorski Kraljici" in celo v mnogih posvetnih slovenskih katoliških listih) junija 1539 na Skalnici, kot so one davne dni imenovali Sveto goro. Mali nedolžni pastirici Urški Ferljevočki se je neke sobote omenjenega meseca prikazala na zlatih oblakih Marija Devica z Jezusčkom v desni roki. (Kako prav bi prišli danes Italiji "zlati oblaki"! Marija je stegnila levo proti vrhu gore in rekla zamaknjeni Urški, da bi rada tam hišo, kjer bi se ljudje obračali k nji v svojih priprošnjah. Urška je doma vzhičeno pripovedovala o čudežni prikazni in naročilu. Ljudje so verjeli, pravi legenda, a oblast, ki je bila one dni že precej pod vplivom Lutrove vere, je hotela ljudsko navdušenje za zgraditev cerkve na vrhu gore ohladiti s tem, da je Urško zaprla in postavila pred ječo močne straže. Toda na veliko začudenje stražarjev Urške zjutraj ni bilo v celici. Našli so jo spet na Skalnici, kamor jo je iz ječe čudežno odvedla k njeni čredi Mati Božja in ji spet naročila, da naj pove ljudem njeno željo. Res jih je znova navdušila, da si je oblast Urško še dvakrat zaprla in obakrat jo je Marija čudežno otela iz ječe. Ljudje iz Gorice in okolice so hodili trumoma gledati to deklco, ki je imela milost govoriti z Marijo in jo gledati v zlatih oblakih. Tako je nastala čudodelna božja pot na Sveti gori. Razglasi so jo toliko, da je bilo leta 1717 obhajanih na nji v osmih dneh nad 130,000 romarjev, večinoma seveda slovenskih, ker je bilo Slovencev one čase veliko več kakor danes. Konec temu je storil leta 1785 cesar Jožef, ki je ukazal samostan in cerkev porušiti in hospice svetogorskih frančiškanov (ki so bili iz Bosne) v bližnjem Solkanu zapreti. Marijino svetogorsko podobo so shranili v Gorici.

Čez kakih sedem let je bil cesarjev odlok preklican in cerkev na Sveti gori spet dovoljena. Zgradili so jo in blagoslovili v navzočnosti 40,000 ljudi. Do svetovne vojne je prihajalo nanjo vsako leto nad 100,000 ljudi. Upravljali so jo večinoma slovenski frančiškani. Tu so zborovali dostikrat tudi posvetna slovenska katoliška društva, na katerih so govorili pokojni dr. Janez Evangelist Krek, goriški nadškof Sedej,

FRITZ KUHN ZAIGRAL SVOJE "FIRARSTVO"

Obpravna proti firerju nacijskega (nemško-amerikega Bunda) v New Yorku se je vlekla dolgo časa. Newyorški okrajni prosekutor Thomas E. Dewey ga je obtožil ponesrebe Bundove blagajne. Kuhnovi zagovorniki so dokazovali da ni Kuhn za razpolaganje z Bundovo blagajno odgovoren nikomur in res je sodnik že ugotovil, da postaja obravnava proti Kuhnemu smejna stvar. Razveljavil je precej obdolžitve proti njemu. Najbolj je obremenilo Kuhna, ker je Bundov denar zapravil za "drugo žensko". Moč je sicer poročen in ima otroke, toda imel je poleg žene tudi ljubico, ki jo je v ljubavnih pismih imenoval "moj zlati angelček". Ta pisma so prišla v post prosekutorju, ki jih je pred poroto prečital, reporterji so jih objavili in tako je bil poglavar nemških nacijev v Zed. državah diskreditiran tudi med svojimi pristaji. Drugi varok diskreditiranja je pakt med nacijski in komunisti! Po končani obravnavi 29. novembra je porota spoznala Kuhna krivim petih prestopkov, za katere je predpisana kazen od 1 do 30 let zapora. Kuhn je bil vzel izreka porote silno poparjen. Na sliki od leve na desno so odvetnik Gustav Elmer, Fritz Kuhn in njegov glavni zagovornik L. F. Sabbatino. Bila je sneta v času, ko je bil Kuhn še uverjen, da bo izšel zmagovito iz obravnave.

dr. Korošec in drugi slovenski katoliški politiki.

Ko je Italija leta 1916 napovedala Avstriji vojno, je že prvi dan zasedlo Sveto goro avstrijsko vojaštvo s svojim topništvo, frančiškanom, redovnicam in drugim prebivalcem pa je bilo ukazano nemudoma oditi. Vzeli so s sabo Marijino podobo, ki je postala s tem v drugi "begunka" in jo poslali k frančiškanom v Ljubljano. Sveta gora — prej božja pot, je postala bojišče. Topniški ogenj je spremenil cerkev, samostan in druga poslopja v razvaline. Le enemu frančiškano so dovolili zadržati svetišče. Ko je postalo vse skupaj le kup kamele, je odšel v Gorico, kjer je bil ranjen in umrl. Zele je, da ga pokopljejo v samostanskem grobišču na Sveti gori, kar so storili.

Sedanjo cerkev, samostan, hospic za romarje, gostilno in drugo so zgradili po vojni. Velika je požrtvovalnost vernih Slovencev. Pravijo, da ko so razvaline prejšnje cerkve in od eksplozij razrahljani vrh izravnali, je postala Sveta gora kakih dvajset čevljev nižja nego je bila pred vojno.

Pod Musolinijem so slovenske frančiškane na Sveti gori odslovili, pa tudi slovenskega nadškofa v Gorici so odstranili. Upravo božje poti in vse boljše cerkvene službe so dobili italijanski duhovniki, taki, ki so naklonjeni sedanji vladi.

Ampak propevanje Svete gore je odvisno le od denarja Slovencev. Zato je tam gori kaka pridiga tudi v slovenščini, romarji se lahko izpovedo tu svojih grehov "tudi po slovensko" in naroče se lahko na slovenski list, ki služi oglašanju Svete gore in drugih verskih ustanov na Primorskem, ki žive od podjarmljenih Slovencev.

(Dalje prihodnjic.)

O posetu v Chicagu, in njih in razmerah

Oglesby, III. — Dne 26. nov. sva se z možičkom udeležila v družbi tajnika našega kluba JSZ Antona Udovicha in njegove boljše polovice Savinega koncerta v Chicagu. Udeležba je bila povoljna. Savini prijatelji so pravili, da tako velikega oseta Sava že dolgo ni imela. Torej je bil uspeh. Savani so dobro zapeli, da je kar donelo ob dvorani. Sestrici Angelini in Josephine Pluth sta želi največji aplavz. Mrs. Keleminič iz Garyja, Ind., je zopet lepo pela tri hrvatske in slovenske ter eno angleško pesem. Slišala sem jo že prej v La Sallu na koncertu "Soče". Ves spored je bil dobro izvajen. Ko je bil končan, smo se zabavali v spodnji dvorani. Kar naenkrat je bila ura 11, pa smo se morali posloviti od vesele družbe in se odpeljati proti domu.

S. S. Zaitzem sva se prav fajn zavrtela. Vprašal me je, kdaj

bom spet kaj poročala v Proletarca. Nu, tukaj je dopis, ako misli, da je vreden priobčitev. Saj je tudi Prosveta priobčila dopis ene "Stajerke" iz Oglesbyja, ki je bil poln "rožnatih" urc in "poljubčkov".

Sedaj pa nekoliko o našem klubu, a ni treba misliti, da nas je že zlomek "pocitral", ne, ne! Saj vsrmo vsi svoje dolžnosti, toda to le v kolikor je v majhni nasebini mogoče. Potem težkoče imamo, ker smo člani precej oddaljeni drug od drugega in ne moremo priti skupaj vselej kadar šine komu kaka dobra ideja v glavo.

Koledarje za leto 1940 smo prejeli in upam, da nam bodo sodrugi in somišljeniki šli na roko pri razpečevanju. Delavske razmere pri nas se na zimo navadno poslabšajo. Ena cementarna je odslovila mnogo delavcev, med njimi take, ki so garali v nji že 15 do 20 let. Marsikdo izmed njih je brčkone dobil breco za zmerom. Medtem pa živi če moreš, ako pa ne, ti je dovoljeno poginit z družino vred.

Delavci so imeli priložnost organizirati se v unijo, pa se niso hoteli zanimati zanjo, dokler jih ni kompanija primorala v svojo, kateri je več za interese bossov in družbe kakor za koristi delavcev. Pravijo, da imajo v odboru tudi "formane", ki so čestokrat slabši za delavce nego višji bossi. Ta kompanija ima v običaju delavce "hajtrati" in "fajtrati" ko gar se ji poljubi.

V cementarni, kjer dela moj mož, je obratno, kajti v njihovem unijskem lokalu imajo odbornike, ki res zastopajo koristi delavcev. Zato družba dobro ve, da z delavci ne sme ravnati kakor bi se nji poljubilo, ali jih odslovljati brez vzroka, kajti delavci drže skupaj in vzajemno nastopajo za svoje pravice. Družba to upošteva in je pripomogla, da delavci in bossi delajo sporazumno. Tako bi bilo lahko povsod, ako bi delavci uveljavili slog med seboj in se skupno zavzeli gospodarjem dokazati, da so oni tisti, ki obratujejo stroje, ne pa drugi.

Za enkrat dovolj tega. Pozdrav vsem čitateljem Proletarca. — Christina Nedvešnik.

Izkaz naročin

Iz izkaza poslanih naročin na Proletarca, ki je priobčen na drugem mestu v tej številki, je razvidno, da smo v zadnjih 4. tednih dobili 31 manj naročin kakor v 4. tednih poprej. Treba se bo požuriti, da nadomestimo razliko v prihodnjih štirih tednih, četudi imajo sedaj zastopniki in drugi prijatelji lista mnogo izrednega dela z razpečevanjem Družinskega koledarja.

Ste Ameriški družinski koledar že naročili?

OBOROŽENI VPADI Z GESLI REVOLUCIJE IN OSVOBOJEVANJA

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Slepomišenje z lažmi

ogorčeno razglasila, da so finske obmejne čete s topniškim ognjem ubile štiri ruske vojake, devet pa jih težko ranili. "Našega potrpljenja je konec," je izjavil Molotov in zavrnil ameriškega predsednika in druge, ki so apelirali nanj, da naj prizadeti stranki spor mirno poravnati.

Dne 28. novembra je Molotov razveljavil nenapadalni pakt s Finsko in pogazil vse do ločbe v njemu. Dne 30. novembra je Rusija pretrgala diplomatske stike s Finsko, sovjetska propaganda doma in v inozemstvu pa je dobila navodilo razglasiti Finsko za "agresorico". V ta namen so priobčili vsi komunistični listi vest iz Moskve, da je finska armada udrla v Rusijo, vsled tega sovjetski vladi ne preostane drugega kakor naučiti finski vladajoči sloj manir s sovjetsko vojaško silo. Vojna je bila v teku.

Enaki primeri v nacijskih osvajanjih

Ko se je Hitler odločil, da hoče še ostalo Češko, ne samo sudske kraje, je začel znova s propagando, da se češka armada vede izzivalno, da Čehi pretepajo Nemce, in da je češka republika nevarna tretjemu rajhu. Da ga je ubranil pred češkim napadom, je poslal na Češko svojo mehanizirano armado in tako je bilo ene republike manj na svetu.

Prav tako taktiko je igral Hitler napram Poljski. Nespada aprila je razveljavil nenapadno pogodbo, ki jo je imel s Poljsko in nato je začel nacijski tisk s propagando o grozotah, ki jih počno Poljaki nad Nemci, o izizzvanju poljskih čet ob nemških mejah, o udiranju poljskih vojakov v Nemčijo itd. Nato se je Hitler še zlagal, da je Poljska Nemčijo napadla, zato mu ni preostajalo drugega kakor da se "brani" in spet je izginila ena republika z zemljevida.

Imperialistom ni mogoče ustreči

Ko je ruska armada udrla na Finsko in so njeni letalci začeli metati bombe na finska mesta, je finska vlada sporočila, da je pripravljena storiti vse v svoji moči, da se spor izravna brez nadaljnega krvlvoja. "S sedanjim finskim premijerjem in njegovim vnanjim ministrom se Rusija ne bo več pogajala," je odgovorila Moskva. Finska vlada je nemudoma resignirala in bila ustanovljena nova, da se preiskusi iskrenost Molotove izjave.

Zahteva za spremembo bila le pretveza

Rusija ni hotela prenehati s sovražnostmi v zvezi z nadaljnim apelom predsednika Roosevelta in zgražanja vse svetovne javnosti nad njenim početjem. Zahteva za spremembo v vladi finske republike je bila le pretveza, kajti Moskva je imela v žepu svojo vlado, ki jo je imenovala iz krogov finskih komunistov v Rusiji. To "vlado" je poslala v obmejno finsko mesto, ki ga je zasedla ruska armada, in jo priznala za "pravo vlado finskega ljudstva".

Slično je storil Hitler v slučaju Čehoslovaške, ko je iz pete kolone slovaških klerikalcev sestavil "slovaško vlado". Finska vlada je uvidela, da je Moskva za trdno odločena osvojiti njeno deželo za ruski imperializem in je to sporočila ljudstvu, ki se proti sovjetskim četam, ki mu prinašajo "svobodo", bori za življenje in smrt.

Roosevelt je na Molotova še apeliral, naj se vsaj prizaneša civilnemu prebivalstvu, ta pa je odgovoril, da Roosevelt sploh ne ve kaj govori, češ, on je od Finske tisoče milj. Rusija pa zraven. Dejal je, da sovjetski letalci mečejo bombe samo na kraje vojaškega in strateškega značaja. V resnici so počeli isto kakor Hitlerjevi in Mussolinjevi letalci v Španiji, Etiopiji in Poljskem. Te tri totalitarne države so bile doslej edine, ki so morale civilno prebivalstvo — vse seveda pod krinko "osvobojevanja in civilizacije".

Komunistična propaganda slepomiša tudi s trditvami, da bi se Finska ne lotila Rusije in jo "napadla", ako ji ne bi dajal potuše Roosevelt v interesu angleškega imperializma. Druga sovjetska poteza za pridobitev simpatij med svojimi pristaji je, da je svoj "finski" kabinet označila za "ljudsko vlado demokratske finske republike". Obljubila je finskim kmetom opustiti davke, razdeliti velika posestva v male kmetije, odpraviti brezposelnost, skrajšati delavnik s plačanimi počitnicami in še celo vrsto drugih obetanj. Ampak finskega ljudstva le ne more pridobiti, da bi zavrglo svojo republiko in se priglasiло za moskovsko "demokracijo", ker Finci predobro vedo, kaj pomeni. Vedo tudi, da bodo Rusi v slučaju zmage aretirali tisoče finskih delavcev in kmetov ter jih kot jetnike pognali na prisilna dela, da jim ne bo treba dati drugega kakor zasilno hrano. Na ta način so odpravile brezposelnost vse totalitarne dežele.

Strategična vrednost Finske

Finska ima bogate gozdove, toda teh ima Rusija sama dovolj. Ima tudi rudnike niklja, zlata in železne rudnike, ki mikajo sovjetsko vlado. Glavna vrednost Finske za Rusijo pa je njena strategična lega. S finskega ozemlja bo Rusija lahko ukazovala švedski in Norvežki, ali pa si ju bo lahko osvojila. Sumijo, da bo to storila skupno s Hitlerjem, kajti nacijski tisk napada posebno socialiste v švedski vladi, kakor napada ruski finske socialiste. V tem oziru sta si nacijski in sovjetski tisk eno. Nemška vlada je uradno izjavila, da ima Rusija vso pravico vzeti Finsko, in če bo sta Nemčija in Rusija z osvajanji nadaljevali, je v Evropi še mnogo malih dežel, ki si pred brutalno silo teh imperialističnih velesil ne morejo pomagati.

Rusija se postavlja v nevarnost

Stalin je s svojo novo politiko uspel in si pospel apetit po nadaljnih ozemljih. A ob enem si nakopava nevarnost izolacije in s časoma se bo Rusija morda znašla v vojni z vsem ostalim svetom. Kapitalizem nedvomno ne bo mirno trpel sovjetskega imperializma in tudi Nemčija mu ne bo zmerom pomagala.

Med demokratičnim ljudstvom pa si je Stalin zapravlil vse simpatije zato, ker je svetu s svojimi dejanji dokazal, da ni med njegovimi in Hitlerjevimi metodami nikake razlike. Oba sta junaška le kadar napadata in izigravata male dežele in podjarmljata male narode, nista pa si upala napasti drug drugega, dokler sta bila skregana, in Stalin si ni upal napovedati vojne Japonski, dasi ga je v resnici provocirala že več let tisočkrat bolj kakor Finska.

Italija proti "agresiji"

V Rimu so se minule dni vršile demonstracije pred sovjetskimi poslaništvom proti ruske mu nasilstvu nad Finsko. Pred finskim poslaništvom v Rimu pa je množica vzklikala: "Zivela svoboda Finske! Doli Rusija! Doli komunizem!" Izgleda, da so Italijani na svojo "agresijo" v Španiji, Etiopiji in v Albaniji čisto pozabili.

SILVESTROVA ZABAVA

KLUBA ST. I J. S. Z.
V DVORANI S. N. P. J.
CHICAGO, ILL.
V NEDELJO 31. DEC.
ob 7. zvečer.
DVE GODBI.
Vstopnice v predprodaji 40c.
Pri blagajni 65c.

Ameriški Družinski Koledar za leto 1940

vsebuje 11 povestnih spisov in črtic, 3 spise iz zgodovine naših organizacij in naselbin, potopis o Mehiki, 9 razprav, člankov in opisov, 11 informativnih spisov, koledarske podatke, pesmi, okrog 70 slik in drobiž.
Obsega 224 strani in je vezan v platno.
Stane 75c, kar je za slovensko knjigo v takem obsegu in s tako bogato vsebino izredno malo.
Razpošilja ga knjigarna "PROLETARCA",
2301 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Noblova nagrada za mir ostane letos nedotaknjena. Mero-dajni odbor, ki podeljuje No-blove nagrade, očividno sma-tra, da ni letos nikogar na vsem svetu, ki bi bil vreden Noblovega priznanja za delo v korist miru. Ampak kaj pa Vjačeslav Molotov, ali Josef Stalin? Mar ni slednji dva dni predno je so-vjetska oborožena sila napadla Finsko izjavil, da mu je smoter mir in je obdolžil le Francijo in Anglijo krivim vojne, ker sta napadli Nemčijo? Ali pa bi bil mirovne nagrade morda vreden Mussolini, ki tudi prisega, da je za ohranitev miru? Izgleda, da je bil odbor v pravem. Ni ga državnik, ki bi bil letos storil res kaj izdatnega za mir.

V Sloveniji so zadnja nedeljo po vseh cerkvah molili in pre-jevali svete zakramente za nas. Obhajali so namreč izseljenko nedeljo. Vsi duhovniki so imeli navodilo tega dne pridigati o izseljenih v tujih deželah, kjer so mnogi zapustili Boga in se izneverili narodu. Rafaelova družba in Izseljenka zbornica v Ljubljani sta obvestili vse slovenske liste v Zed. državah, da store v Sloveniji na omenjeni dan za nas med drugim sledeče stvari:

- 1.) Po vseh naših cerkvah pri vseh mašah se pridružijo o Vas;
- 2.) se po vseh cerkvah opravljajo maše in molitve za Vas;
- 3.) Vaši domači prejemo sv. za-kramente za Vas;
- 4.) se po vseh cerkvah pobirajo milijardi darovi za organizacijo, ki skrbe za Vas, da se vam pomaga v Vaših težavah;
- 5.) se pobirajo člani za Družbo sv. Rafaela in za Izseljenko zbornico, ki vrši v imenu naroda izseljenko službo za Vas;
- 6.) se pobirajo naročniki na "Ise-ljenki vestnik", ki je glasilo vseh slovenskih izseljencev širom celega sveta.
- 7.) Po vseh dvoranah, pri vseh dru-štvih se vrše ta dan popoldne ali zve-čer izseljenke prireditve z igrami, petjem, predavanji o velikem delu, katerega Vi vršite za svoj narod v tu-jini, najmočnejši državi sveta, pa tudi o Vašem trpljenju in žrtvah, ko-liko ste že Vi poslali domov svojih krvavih žuljev.
- 8.) Po vseh družinah se ta dan go-vori o Vas in Vaši domovi se pozivajo, da vam ta dan gotovo pišejo za Bo-žič.
- 9.) Vse naše časopise tiste dni okoli te nedelje piše o Vas.
- 10.) Vse naše radio postaje imajo izseljenke ure za Vas.

Ako bi bila to res akcija za izseljence, bi jo bilo vredno pozdraviti, četudi bi ljudem, ki so morali drugam za kruhom, nič ne pomagala. Ampak izse-ljenka nedelja v Sloveniji je v resnici zasnovana edino z namenom koristiti cerkvi in njenim ustanovam, kot je na pri-

mer Rafaelova družba (katero vodi Kazimir Zakrajšek) in njenim listom. Duhovniki tam čez dobe na take dneve precej za maše, ki jih naj berejo za ži-vimi in mrtvimi izseljenci, Ra-faelova družba pa naročnine na "glasilo vseh slovenskih izseljencev širom sveta" (le malo izseljencev kaj ve o njemu) in članarine. Rafaelova družba in Izseljenka zbornica prosa, naj imamo tudi mi tukaj tako nedeljo; rekli bi ji "domovinska nedelja". Tako bi se, za-topljeni dopoldne v molitve, po-poldne pa na zabavah spomnili "svete, lepe slovenske zemlje", kakor jo imenuje pismo Ra-faelove družbe, dali bi za maše, zbirali za omenjeno R. D. in poslali kaj dolarjev tja župnijam, v katerih smo bili rojeni. V korist cerkve je to torej zelo dobra zamisel.

Odvetnik Bogadek je tožbo proti HBZ končno le izgubil. Pennsilvansko vrhovno sodišče je izreklo, da ga je imel glavni odbor pravico odsloviti iz službe. Prejel je \$200 plače na mesec. Ko so ga odstavili iz urada, je tožil in bitko na okrajnem sodišču dobil. Odločilo je, da ga mora HBZ vzeti nazaj in mu plačati polno vsoto tudi za one mesece, v katerih ga je gl. odbor smatral odslovljenim.

M. J. Horvath je na zadnji seji glavnega odbora HBZ vlo-žil priziv proti novemu glavne-mu tajniku Derkosu, češ, da ga je prošla konvencija Zajednice izvolila nepravilno. M. J. Horvath, ki je urednik angleškega dela glasila HBZ, se je namreč tudi potegoval za mandat glav-nega tajnika in bil poražen. Zadeva je namreč ta. Stari taj-nik je prejel na konvenciji 123 glasov, njegov tekmeč Horvat 122, ena glasovnica pa se je glasila na ime Oresković. Na konvenciji sta bila dva člana s tem imenom, toda nobeden izmed njiju ni kandidiral za glav-nega tajnika. Števeni odbor je vsled tega proglasil to glasov-nico za neveljavno. S tem bi bil prejšnji tajnik Derkos ponovno izvoljen z enim glasom nadpo-lovične večine. Ampak po konvenciji je Horvath o tem razmišljal in skupno s prijatelji ugo-tovil, da 25. točka pravil HBZ določa, da je izvoljen v glavni odbor le tisti, ki dobi nad polo-vico vseh oddanih glasov. Glasovnica, na kateri je bilo ime Oresković, dasi brez prvega imena, smatra Horvath za od-dano, kar pomeni, da je dobil gl. tajnik le polovico oddanih glasov. V tem smislu tolmache-nja točke pravil je torej dobil mandat nepravilno. Na seji, ki so jo imeli 13. novembra v glav-nem uradu v Pittsburghu, so o tem mnogo debatirali in se raz-delili v dva bloka: Eni, ki bi radi, da se Derkos ne bi pri-znalo za pravilno izvoljenega glavnega tajnika, so manevri-rali v prid Horvathovega protesta, drugi so trdili z odvetni-kom vred, da kar se konvencije in HBZ tiče, je Derkos glavni tajnik in nihče drugi.

Boič (Boyd) iz Clevelanda in nekateri drugi so zadevo silili na referendum. Oresković, But-ković in Tomić so se držali sta-lišča pravnega svetnika Marohniča, da glavni odbor ne more razveljaviti nikake volitve, ki jo je izvršila konvencija. Neka-teri so pozivali Derkosa, naj sam izjavi, da je bil za glavne-ga tajnika nepravilno izvoljen in gre potem skupno s Horvathom na referendum. "Ko bi imel drugo delo v žepu, bi to storil," je rekel Derkos. Nato so se vsi sporazumeli, da ako Horvath želi odločitve v tej za-devi, naj se posluži sodišča. Ta-ko bo imela HBZ komaj par mesecev po konvenciji novo afeto in boj aspirantov za taj-nikovo službo. Njegova plača je \$275 na mesec.

Slovenski list v Buenos Aire-su išče odresnenka v novem člo-veku, ki ga po njegovem mne-

nju ustvarijo Slovani, da bo o-srečil sebe in druge. Da le ne bi bilo treba čakati tako dolgo ka-kor Zidje čakajo svojega Jeho-vo ali Mesijo.

Norman Thomas je 30. no-vembra v odprtem pismu po-zval komunističnega tajnika Earl Browderja, da naj javno obsodi brutalni napad Stalino-ve armade na Finsko. Ako tega ne stori, pravi Thomas v pismu, bo s tem le še bolj potrdil, da je on s svojo stranko vred nič drugega kot golo orodje dikta-ture v Kremlo. Čigavo orodje je Browder, je pokazal s svo-jim zadržanjem, ko je bila pro-glašena zveza med Nemčijo in Rusijo. On je le Charles Mc-Charty, ki ne more reči niti be-sede drugače kot njegov gos-podar.

Tudi metropoli se pozna ame-rikanizacija. Bivša Grdinova dvorana je zdaj "Twilight Ballroom".

Knez Pavle je mislil, da bo z zanikanjem priznanja sovjet-ske Rusije onemogočil sovjet-ske agente v Jugoslaviji. Ko pa so visokoloci v Beogradu ne-davno praznovali dogodek, ob katerem bi izrazili prijateljstvo Franciji, se je med njimi jasno očitavo vpliv linije komi-nterne, ki zdaj ukazuje go-jiti sovražstvo, ne pa prijatel-jstvo do Francije. Izgredi so bili tolikšni, da je vlada odredila v univerzi težke disciplinarne akcije in sklenila očistiti profesorski štab. Komunisti, ozi-ro-ma zastopniki komenterne so prošla leta delovali v Jugosla-viji pod firmo borbe za avtono-mijo Hrvatske, v Sloveniji za ekstremni nacionalizem, za pri-jateljstvo do Francije in Angli-je in proti Hitlerjevi Nemčiji. "Nova linija" je to spreminila. Jugoslavija je poleg Nizozem-ske menda edina država v Ev-ropi, ki ni še priznala sovjetske Rusije. Če Stalin stori z Rumu-nijo, kar je storil s Finsko, bo glavno mesto kneza Pavla sa-mo še kakih 30 milj od najno-vejše sovjetske meje. Ni čudno, da so v Beogradu v skrbeh, eni vsled svojih pozicij, drugi vsled strahu za Jugoslavijo.

Panslavisti, ki se niso v minu-lih letih od Slovanov ničesar naučili, se spet ogrevajo za Ru-sijo, kakor so se pod carji, dasi so imeli Slovani v Rusiji (pa bi-li Rusi, Rusini ali Poljaki) manj kulturnih, socialnih in po-litičnih pravic, nego so jih imeli v pokojni Avstriji. Smeli so si-ker govoriti v svojem jeziku, in to je bila edina pravica delav-cev in mušikov v Rusiji. Kako navni so panslavisti v svoji ve-ri, da je Stalinov režim dene branitelj slovanstva, dokazuje to, da je prepustil 20,000,000 Poljakov Hitlerju. Niti ni v svo-jem novem prijateljstvu z Nem-čijo v ničemer vplival na nemo-ško vlado, da naj postopa s češkim narodom človeško. Senti-mentalni panslavisti pozabljajo, da je med njihovim panslaviz-mom, ki ga v praksi nikjer ni in ki ga ni bilo, ter med imperia-lizmom, ki je realističen, ogrom-na razlika. Rešitev Slovanov in drugih je v odpravi diktatur in v zgraditvi socialno pravične Evrope.

"Radnički Glasnik" ima v iz-daži z dne 30. novembra, torej isti dan, ko je sovjetska oboro-žena sila udrla z vseh strani na finsko ozemlje, na prvi strani preko sedmih kolon naslov v dveh vrstah, "Finske trupe o-tvorile vatru na USSR v ratnoj provokaciji." V članku pod tem naslovom pa piše, da je krimi-nalna klika na vladi Finske, ki služi kakor lutka v rokah bri-tanskih in svetovnih imperia-listov podvzela najodurnejše vojne provokacije proti Sovjet-ski Uniji. Natatno tako je pi-sal lani nacistički tisk v pripra-vah za invazijo nemške arma-de na češko in letos predno je udrla na Poljsko. Ampak prop-agandi, kakršno posnema za naciji "Radnički Glasnik" in ves tisk kominterne, ne bo ni-kdar mogoče izbrisati z godo-vinske resnice, da je mogočni agresor v vsakem omenjenih slučajev dolžil šibko deželo

Vrnili se je iz Rusije razočaran

Arthur Kujala si je zaželel iti v Ru-sijo. Po poklicu je mehanik. Po pre-pričanju je bil pristal komunizma. V Rusiji bi delal in s svojim znanjem pomagal kolikor bi mogel. Ampak sre-ča mu ni bila mila. Kujala je izgubil svoj potni list. Sovjetske oblasti so ga osumile, da se je skušal uhitota-piti v Rusijo kot špijon. Bil je vržen v ječo. Prosil je, da naj mu dovolijo stopiti v zvezo z ameriškimi zastop-stvom, toda kadar imajo v Rusiji člo-veka v ječi, se jim nič ne mudi. Nad-dve leti so ga držali v zapora, pre-dno se so v svoji uradni kaznilniški

ARTHUR KUJALA

počasnosti uverili, oziroma predno se je Kujala posrečilo dobiti zaslanbo in prepričati oblast, da ni špijon.

V New York se je vrnil s ladjo Scanyork. V Rusijo ne bo več šel is-kati sreče. Zanimivo je, da je sovjet-ska oblast glede potnih listov silovito stroga. Tudi več drugih Američanov je imelo nepravilne radi njih. Nekateri je oblast držala dolgo v ječi, enega Newyorčana pa "likvidirala". V tej deželi pa si komunisti nabavljajo po-tovrjene potne liste pod drugimi ime-ni in ker je zvezna vlada dala enega izmed njih (Browderja) arretirati, so zbrali komunisti v njegov obrambni sklad že nad sto tisoč dolarjev in ob-čem vpijejo o saroti, ki je kuje vla-da proti njihovemu voditelju. V Ru-siji bi kaj takega ne mogli početi.

vojnih provokacij in "agresiv-nih nakan".

Matija Pogorelec piše v Pro-sveti o svoji zbirki starih listin, raznih predmetov in kelihov, ki jih urejuje za slovenski nardo-ni muzej v Clevelandu. Kelihе in druge dražje cerkvene reči bo dal cerkvi v njeno zbirko v Duluthu, ki jih bo nedvomno veliko bolj vesela, kakor pa stari, zaprašenih papirjev. Mogoče prijatelj Slobodnik ver-ja-me, mogoče je le kopiral po radnič-kih, da "izrabljamo svoje ime kot za-stopnika interesov slovenskih delav-cev v Ameriki."

Jugoslavija ob 21. obletnici

Slavja 21-letnice kraljevine Jugoslavije dne 1. decembra so se v Beogradu in drugod mirno vršila. Starega navdušenja ni bilo. Dijaštvo zaradi strogih policijskih odredb ni moglo "kaliti miru". Govorniki so po-udarjali sporazum s Hrvati za velik uspeh, ampak navduše-nja, kakor v prvih letih Jugosla-vije, ni bilo. Krive so notra-nje razmere in pa večni strah pred Italijo in Nemčijo, kate-remu se je pridružila tudi Ru-sija.

Kdo je kriv vojne?

Anglija in Francija, ker sta napadli Nemčijo. Tako je izja-vil sovjetski diktator Josef Sta-lin 29. novembra.

LISTNICA UREDNIŠTVA

J. H., Pueblo. — Pride v pri-hodnjo številko.

Detroit. — Uredimo in obja-vimo čimprej.

Dopise, ki smo jih prejeli prošli ponedeljek, razen kratka naznanila, nismo mogli priob-čiti, ker je bil list že napolnjen. Objavimo jih prihodnjic.

K. J., Detroit. — Pojasnimo vam v kratkem.

A. P., Detroit. — Starostne pokojnine se izplačujejo samo onim upravičencem, ki žive v Zed. državah. Ako se izselijo drugam izgube pravico do nje.

Glasovi z druge strani

Kansas City, Kans. — Ovitke Pro-letarca in dopisnice, ki ste mi jo po-slali, sem prejel. Proletarec sicer še nisem nikoli čital, pač pa sem vedel kaj zastopa in čemu sledi. In res, ko prečim nekaj člankov in predvsem še uredniškega povrh, sem imel pred seboj sliko dveh slovenskih listov, ki izrabljata svoje ime kot zastopnika interesov slovenskih delavcev v Ame-riki.

Vi dobro veste, in vemo tudi mi, da social demokrati so izdali delav-stvo vsega sveta že leta 1916. In pre-ta čas sem jaz in moji somišljeniki opustili izdajalec ter se počeli učiti kaj se je počelo v tedanji Rusiji ter potom časa sem se zanimal in sodil kaj in kaj dobrega bo pričakovati od Lenina in takomenevanih njegovih privrženec boljševikov.

In res, čas je tekel in oni so imeli neraumljivo nalogo, to je, da bi bilo mogoče upostaviti to, kar se danes imenuje da je največja sila na vsem svetu. Imenuje se Federalna sovjet-ska republika, katera je edina vlada na svetu, od katere ima delavstvo svoje že upostavljeno bodočnost. In to je nepobita resnica.

In vi okoli Proletarca in Prosvete ste največji sovražniki omenjene de-žele, ki jo vi imenujete diktatur suž-njev ali robov države.

Vi dobro veste in morali bi tako pi-sati, oziroma učiti, da človeški rod, brez razlike, v katerem kontinentu se preživlja, še ni imel toliko svobode in priložnosti za sigurnost za svoj ob-stanek (kakor v Rusiji).

Kar se pa tiče besede diktatura, je tuja beseda, ki se jo lahko tolmači na več načinov. Enega bom omenil jaz. Ta je, da se do danes človeštvo mora imeti vodstvo, ker v mnogih slučajih je človek zver v človeški podobi in posebno še ko se gre o sebičnosti, lakomnosti in podjarmljenju bogastva. Iz tega izhaja beseda diktatura ali prepoved kaj smes in kaj ne smes.

Pač pa postojata dve diktaturi: de-lavska in kapitalistična. Vi ste se od-ločili podpirati slednjo, iz tega je ja-sno, da ni polja za agitacijo za liste kot je omenjeno. Pa brez zamere, John Slobodnik, Geo. Kvaternik, Va-lentin Kriš.

(V Proletarcu z dne 8. nov. je bil objavljen proglas JSZ in Prosvete matice z ozirom na sedanj položaj. Poslano je bilo nekaj listov vsake-mu pridruženemu društvu P. M. Tako jih je dobilo tudi društvo št. 108 v Kansas Cityju, Kans. J. Slobodnik je k temu napisal goraj komentar v svojem imenu, a podpisal mu ga je tudi tajnik društva in Valentin Kriš. Priznava, da Proletarcu si še nikoli čital, a ga je vendarle obsodil, česar ni bilo storilo nobeno sodišče, razen v totalitarnih državah, kjer obsojajo žrtve, negleda ali so krive ali nekrive.

Mogoče prijatelj Slobodnik ver-ja-me, mogoče je le kopiral po radnič-kih, da "izrabljamo svoje ime kot za-stopnika interesov slovenskih delav-cev v Ameriki."

Mi nismo nikakoli zastopniki nego del delavskega gibanja.

Zgodovina bojev za delavske kori-sti med našim ljudstvom je dokaz, kdo je kdo. Niti prijatelj Slobodnik, niti nihče drugi ne more oreči resni-ce, da je naš pokret vedno služil de-lavstvu. Bil je z zavestnimi delavci v vsaki borbi rama ob rami. Dokazi so na dlani v vseh naselbinah razen v onih, v katerih se naše gibanje vsled premočnih nazadnjaških vplivov ni moglo nikoli uveljaviti. Slobodnik, Kvaternik in Kriš vedo, da svojo na-selbino niso mogli nikoli organizirati za trdnjavo napredka, dati so se ne-kateri pred njimi jako trudi in v ta-nem. Ampak okoliščine so bile proti njim.

V prejšnji številki Proletarca piše o naselbini v Kansas Cityju Donald J. Lotrich (na angleški strani). Ugo-tavlja, da v nji ni organiziranega na-prednega gibanja, z izjemo društev SNPJ.

Tako je bilo v nji v prelosti. To, kot je rečeno, vsled okoliščin, katerih Slobodnik ni kriv, kakor ni kriv do-godkov, katere skuša prikazati v opravičljivi luči.

Ni res, da so social-demokrati leta 1916 izdali delavstvo vsega sveta. Ka-ko bi mogli na primer pisati gornjega dopisa kaj izdati, česar nimajo pod svojo oblastjo? Tistih obdolženec so se pač naučili iz Zinoviejev propagan-de, sploh iz rušinskega dela delavskih vrst, ki ga je tako ogrjevalo vršila kominterneta do prihoda Hitlerja na vlado Nemčije.

Ni res, da je Proletarec sovražnik Sovjetske Rusije. Pridružuje si pa ena-ko pravico pisati kritično o njenemu režimu, kot si je prijatelj Slobodnik o Proletarcu in socialistični demokra-ciji. Kdor hoče, lahko verjame, da je zve-za sovjetskega diktatorja z nacističkim diktatorjem pot v svobodo proletaria-ta, četudi je resnica obratna. Ampak kdor noče verjeti, naj ima tudi pravi-co to glasno izraziti.

Zelo zanimivo je trditi, da je Ru-sija prva dežela v zgodovini sveta, v kateri ima delavstvo absolutno svobo-do kot še nikdar nikjer. In prav tako zanimivo je poslušati one bivše komu-niste v Ameriki, Nemčiji, Avstriji, Angliji, da celo v Jugoslaviji, ki so se vrnili v "stara sušnost" ob prvi priliki.

Glede diktature je tudi taka stvar, da jo naši prijatelji slovenski komu-nisti v Ameriki hvalijo le v Rusiji, tu pa so povsem zadovoljni s svobodni-nami, v katerih jim je omogočeno sli-sati ali govoriti karkoli ne le o soci-

listih, nego lahko napadajo po mili volji tudi predsednika republike. Ako jim eno delo ni všeč, si smejo iskati drugo. Če so nezadovoljni, smejo stavkati. Ako so obtoženi, si smejo dobiti zagovornike in organizirati o-brambo. O, in še marsikaj o čemer ljudje v totalitarnih državah niti sa-njati ne smejo na glas, kajti njihova edina dolžnost je poslušati povelja in garati; za plačo, ako jim jo dajo, ali pa zastoj, ako jim jo dajo, ali pa Slobodnik sicer piše o "delavski" dikta-turi. Čemu sploh treba v delavski drž-avi delavske diktature? Nad kom? Mar ne nad delavci, ako ni v državi več nobenega drugega razreda kot delavski?—Ur.)

Pueblo, Colo. — Vaš proglas "slo-venskemu delavstvu v Ameriki" je vreden dosti smeha, ali pa je norčev-je od vaše strani. Ni drugega kot napad na mednarodno organizirano delavstvo. Povsem umevno, vi se pri-števate nacionalnim socialistom.

Kaj pomenita v proglasu ta dva stavka: "Tisti, ki so zadnjih par let pravice narodnih manjšin najbolj po-udarjali, so jih v svojih podjarmlje-njih najbolj pogazili. Pod njimi se go-di narodnim manjšinam slabše ko kdaj prej v moderni zgodovini."

Ali veste, da smesite sami sebe s ta-kim zagrizenim sovražtom napram Sovjetski Uniji? Saj so boljševiki or-ganizirali mase na istih principih kot je nas Proletarec učil pred svetovno vojno. In kdo izmed slovenskih delav-cev v Z. D. je "pajdaš"? To je sra-motilni izraz za nas vse, ki trdo de-lamo ter presojamo dogodke z lastni-mi izkušnjami brez kimanja. Dajte ne-enkrat definirati demokracijo in in-dustrialno demokracijo za socializem.

Mislim, da ni nikjer boljše demokra-cije kot v Rusiji in tudi industrialne demokracije ni nikjer boljše kot tam. In vi bi radi to ubili. Pri Prosveti pravijo, in vi z njimi kimate, da so mase v Rusiji zaslužnje. Definirajte tudi "znanstveni socializem". Ali naj bom zmerom pri parlor-socialistih? — Joe Hočevar.

(Očividno je dopisnik čital proglas s predsedni in si ga tolmači s stali-šča svojih mrženj, ne pa s hladnim presojanjem, s katerim se ponaša. Mi se ne prištevamo nacionalnim soci-alistom, pač pa se PRISTEVAJO k njim NACIJI, s katerimi mi nismo v ZVE-ZI. Ne mi, ampak vaši prijatelji "ko-munisti" so varali slovensko delav-stvo z nacionalizmom v senci sloven-skih in ameriških zastav in slepomisli-li s "slovenskimi", med Hrvati pa s "hr-vatskimi" narodnimi dnevi.

Na vprašanje o narodnih manjši-nah: Mar je dopisnik že pozabil, da se je lani postavil v ospredje propa-gande za samoodločevanje narodnih manjšin ADOLF HITLER, in da mu je Mussolini sekundiral? Mar ni Hit-ler predlagal plebiscita na Češkem in Slovaškem in Mussolini mu je zahte-vo pritrdil? Ako je dopisnik čital Pro-letarca, je gotovo opazil v njemu članke proti temu hinavstvu.

In danes? Kaj vidimo na Češkem, kaj na Poljskem, kaj v Albaniji in zdaj na Finskem? Mar naciji Čehe božajo, ali jih streljajo? Kaj počne s Poljaki? Kaj s Slovaki? Kaj delajo danes Rusi s Finci?

Ne, Proletarec ni nikoli učil zdru-žiti delavske mase pod diktaturu, am-pak za socializem. Proletarec ni ni-kdar propagiral zvezo med diktatorji za podjarmljenje narodov in narodnih manjšin, ampak demokratično združitve narodov v socialistični ekono-mski uredbi. Propagira vzajemno ljudev v skupno dobro, ne pa brutalnosti diktatur.

Kaj je demokracija? Pravilna raz-laga Jožetu ne bo všeč. Morda bi mu mogli ustreči s Hitlerjevo definicijo. On je že nešteto krat poudaril, da je naciji tretji raj najbolj demokrati-čna država na svetu. ... Isto je izjavil o svoji državi Josef Stalin. "Dem-okracija" je torej, ako hočemo ugo-tviti kritiko iz Pueblo, vlada enega človeka, proti kateremu ni priziva in ne ugovora. Kandidate za poslance v parlament izbere on. Parlament skli-če samo kadar hoče kak svoj sklep ali dejanje dramatizirati. Osvajca njemu v čast mora trajati 15 minut in več, in nato soglasno odobriti predloženi sklep ali že storjeno dejanje. V "de-mokraciji" smo izhajali samo vladno časopise in pisati edino in samo po navodilih služabnikov diktatorja. O-positionalec se spravi s poti bodisi z likvidacijo (usmrčenjem), ali pa se s jih ugonobi v koncentracijskih kem-

puh. Stavke so v "demokraciji" stro-go zabranjene. Svobodnih unij v "de-mokraciji" ni, nego edino državne. Življenje vsakega posameznika regu-lira v "demokraciji" vlada pod po-vojitvom diktatorja. Kritika proti vladi je v njih prepovedana s smrtno kaznijo. V svojih osvajanjih vojne ne napovedujejo, nego se branijo pred malimi deželami in jih za njih imper-ialistične nakane kažujejo s poru-šenjem mest, izrupanjem njihovih ži-vilskih zalog in z masakriranjem civ-ilnega prebivalstva.

Mnogi, ki so se motili, kakor do-pisnik iz Pueblo, so se navdušili za tako "demokracijo" toliko, da so si tja čez. Vrnili so se ko hitro so se mogli — razočarani seveda.

Izraz "pajdaši" bi bil sramotilen za ljudi s prepričanjem, je pa mila oznamba napram onim, ki so danes proti cerkvi, jutri zanjo, danes za mednarodnost, jutri za sovinitem, danes za demokracijo in proti hitleriz-mu, jutri pa se z njim zvežejo proti demokraciji. — danes za new deal in Rooseveltja, jutri pa ga zmerjajo za vojnega zadrževalca, danes proti reak-cionarcu Diesu, jutri pa se kosajo drug z drugim kako bi mu čimbolj ustregli.

Joe Hočevar bi lahko vedel, da so vsi "parlor-socialisti" v tej deželi po-stali v letih 1917-20 parlor komunisti in so se danes, v kolikor se niso pre-levili v "parlor-patriote" in pričajo pred Diesovim odborom proti svojim bivšim aktivnostim "za komunizem in demokracijo".

Znanstveni socializem je bil v Pro-letarcu že nešteto krat definiran in če bi J. Hočevar hotel, bi ga znal raz-ložiti že na pamet, ne pa nas siliti s takimi vprašanji raztežati odgovor. —Ur.)

Ameriški Rdeči križ v pomoč žrtvam vojne

Ameriški Rdeči križ je edina velika ustanova, ki vrši v Evro-pi samaritansko delo tam kjer je najbolj potrebno, posebno med vojnimi begunci in v kra-jih, ki jih je opustošila vojna. Milijone Poljakov strada. Nem-čija, ki jih je podjarmila, jim je vzela takorekč vse in zdaj jim povrača in in tam z juho. Velika vzhodna poljska skladiš-čca pa je vzela Rusija, ker jih je poljska vlada imela zaradi varnosti kolikor mogoče daleč od nemške meje. Ameriški Rdeči križ pomaga z živili, zdravili, obvezami za ranjene in z oblekami.

Madžari za Fince

Madžarski parlament je pos-tal 1. dec. pozorišče ovacij za Fince. Ogrski imata zdaj v kle-ščah Nemčija in Rusija, pa je naravno, da simpatizira s sli-čno situiranimi deželami.

Krušne karte v Jugoslaviji

Ker bo morala Jugoslavija pošiljati Nemčiji živila za stari nemški dolg, jih ji bo za doma-če prebivalstvo primanjkovalo toliko, da se ukvarja z reguli-ranjem uporabe in uvedbo kru-šnih kart.

Denar vse opravi

Komunisti izjavljajo, da njo-hovo gibanje ne bo kdo ve kaj trpejo vsled nove linije, ker imajo dovolj denarja za vzdr-žavanje svojega strankinega in "frontnega" aparata.

Ste naročnino na "Proletar-ca" že obnovili?

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA" Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. Lincoln 4700

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

AGITATORJI NA DELU

- Vse naročnine, ki jih pošljejo za-stopniki in drugi agitatorji Proletar-ca, so štete na bazi polletnih naroč-nin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zabeležen v tem sezna-mu z dvema polletnima.
Anton Zornik, Herminie, Pa.	18
Rak in Langerholc, Johnstown, Pa.	14
Frank Pogorelec, Parkhill, Pa.	13
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	12
Jennie Dagarin, Cleveland, O.	11
Anton Jankovik, Cleveland, O.	10
Joseph Turšich, Jenners, Pa.	9
Anton Shular, Arma Kans.	7
Joseph Klarich, Detroit, Mich.	6
Jos. Snoy, Bridgeport, O.	6
John Bogatay, Girard, O.	5
Joe Oblak, Chicago Ill.	5
J. H. Kraznič, Kemmerer, Wyo.	4
John Sukle, Crested Butte, Colo.	4
Frank Barbič, Cleveland, O.	2
John Goschek, Springfield, Ill.	2
Nace Zlemberger, Piney Fork, O.	2
John Jersh, Rock Springs, Wyo.	2
Jos. Kermel, Burgettstown, Pa.	2
Jacob Rezich, Milwaukee, Wis.	2
Joseph Joč, Warren, O.	2

KRATKA POROČILA IZ NASELBIN

Večer veselja in zabave
Chicago. — V soboto 9. dec. priredi Družabni klub Slovenski center zabavo, na kateri bo pijača in prigrizki po grošu, veselje pa prosto. Tudi vrtili se bodo, ker je godec že najet.
Torej 9. dec. vsi v Slov. del. center, 2301 S. Lawndale Ave., za en večer veselja in zabave.
Joseph Turpin.

Springfield, Ill.
Koledarje smo prejeli in jih razpečavamo. — Zabava kluba št. 47 dne 26. novembra je dobro izpadla. In čemu tudi ne, saj imamo družbo, v kakršno je veselje priti! K dobremu razpoloženju in uspehu sta mnogo pripomogla — kakor tudi naših prejšnjih prirediteljev — brata John ml. in Stanley Goršek. Tudi naš somišljenik in naročnik Proletarca Anton Gorenz se je zabaval med nami.
Udeležencem in vsem, ki so pomagali, iskrena hvala.
Joseph Ovca, tajnik kluba.

Družabni večer Cankarjeve ustanove
Cleveland, O. — V soboto večer 9. dec. bomo imeli družaben večer naročnikov Cankarjevega glasnika in njihovih prijateljev. Vršil se bo v spodnji dvorani SNPJ, 2657 S. Clair Ave. Vstopnine na to zabavo ni.

Odbor Cankarjeve ustanove želi, da na ta družabni večer pridejo vsi naročniki Cankarjevega glasnika, njih znanici in prijatelji kakor tudi vsi drugi prijatelji Cankarjeve ustanove v Clevelandu in okolici. Torej pridite! Zabave bo obilo in postrežba bo dobra. — Odbor.

Naznanilo in povabilo
Chicago, Ill. — Naš tenorski pevec Tomaz Cukale priredi dne 4. februarja 1940 svoj koncert z bogatim sporedom, ki bo naznanjen o pravem času, v dvorani SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave. Vsa čikaška kulturna in podporná društva so naprosena, naj ne priredijo na zgoraj označeni dan svojih veselja in zabav, in so povabljeni na ta koncert, da bo poleg svojega pevskega značaja uspešen tudi glede na udeležbo.

Frank Podboy se dela za našo stvar
Nekdo je nas nedavno vprašal, kako da se Frank Podboy v "Proletarcu" nič več ne oglašuje. Včasih je vanj dopisoval, zdaj pa že dolgo ne.
Minuli teden je pisal upravniku, da posebnih novic tam ni in to bo menda vzrok, da ga ni med dopisniki. Toda poslal je 13 naročnin, med njimi 5 novih.
O sebi omenja, da dela v "house coal mine", kjer se jako slabo zasluži. V dveh mesecih je zasnela njegova plača \$70. Omenja sicer, da se v rovinah in

tovarnah zdaj dobro dela, ampak ljudje njegove starosti v njih ne najemajo, čeprav so krepki in zdravi. Nadeja se, da dobi v kratkem še par novih naročnikov.

"Big Tony" v bolnišnici
"Big Tony" Tomsich piše iz Oaklanda, Calif., da si je pokvaril križ toliko, da se moral v bolnišnico, kjer leži nepremično. Tudi njegova žena je že dolgo bolna in ne more s postelje. Ko je nam zadnjič pisal, je obljubil razpečavati Am. druž. koledar, pa ga je zadela nesreča.
Iz bolnišnice je napisal med drugim sledeče:

"V zadnjem pismu sem obljubil, da se še oglašim, ako me ne bo na novi Zahvalni dan puran okreal. Pa tega ni mogel, ker so me dan prej odpeljali v bolnišnico. Rekli so mi, da bom moral ostati tu par tednov. Ona leži doma. Od kar se je vrnila iz bolnišnice, je nekoliko bolj ša. Stregel sem ji kolikor sem mogel, ker ne more vstati. Nu, zdaj ji bo moral kdo drugi stati ob strani toliko časa, da ozdravim in se vrnem. Saj ima mnogo prijateljev. V enem dnevu jo je obiskalo 26 oseb. Par dni sem ležal doma, oba v eni sobi, privezana vsak na svojo posteljo. Prav neprijetno. Pa sem se spomnil na ono, ki sem jo tolikokrat igral:

"Včasih je lušno blo, zdaj pa ni več tako..."
V veseli družbi sem se šilil, da nam bo vse prodano, če bom preveč zapil. Nu, in če bo prodano, bom pa šel v rent, sem dejal. Tako se bo menda tudi zgodilo. Ampak kaj, če bi stanarine ne mogel plačevati? Bodo nas pa s silo na cesto postavili. Takrat bo za Big Tona "amen."

Ne bo tako hudo ne, Tony, Spet pride zdravje v hišo in vse bo dobro.

Zabava na stara leta večer v Girardu
Girard, O. — Klub št. 222 JSZ priredi v nedeljo 31. decembra v Nagodetovih prostorih prosto zabavo, ki se prične že popoldne. Člane in prijatelje vabimo, da si rezervirajo ta datum za poset klubove zabave. Več o tem v eni naslednjih števil. — John Bogatay.

Družabni klub vabi
Chicago. — Kot vam znano, priredi Družabni klub Slovenski center v soboto 9. dec. domačo zabavo, na katero vabi vse člane in prijatelje. Zelim, da se je gotovo udeležite, da bomo spet enkrat vsi skupaj in se seznanili z onimi člani, ki so pristopili tekom leta in ob enem se srečali s svojimi prejšnjimi znanci. Povabite s sabo tudi prijatelje.
Servirali bomo dobre stvari, ki jih bo v izobilju za vse. Tudi fino godbo bomo imeli. Vstop-

nina je prosta.
Na svidenje prihodnjo soboto v Centru, 2301 S. Lawndale Ave.
Za Družabni klub Slovenski center, s pozdravom,
Ray Božičnik, tajnik.

Vse naše priredbe uspele. Zabava po prihodnji seji kluba št. 1 JSZ
Chicago. — Klub št. 1 JSZ je imel to jesen s sodelovanjem svojih odsekov dve uspešni prireditvi. Prva je bila vprizoritev komedije "Zenitev" dne 29. oktobra, ki je bila 19. novembra ponovljena v Waukeganu, in druga pa koncert "Save" v nedeljo 26. novembra. Vrh tega je klub v poletju priredil zelo uspešen piknik v korist Proletarca.

Dne 11. marca t. l. je imel klub št. 1 s sodelovanjem igralcev iz Detroita dramsko predstavo in shod v korist žrtvam fašizma v Španiji, istotako zelo dobrim uspehom, dne 30. aprila pa je priredila "Sava" svoj pomladanski koncert.
Zdaj se klub pripravlja, da izvede čim uspešnejše svojo običajno Silvestrovo zabavo, ki jo bo imel 31. decembra v dvorani SNPJ.

Vse te priredbe in druge aktivnosti kluba je nam mogoče izvajati le s skupnim delom članov, članic in prijateljev.
V petek 22. decembra bo imel klub svojo redno sejo, na kateri bo tajnik poročal o finančnem izidu naših zadnjih priredb in o drugem klubovem delu, kakor bomo imeli volitve odbora, potem pa zabavo. Postrežba bo brezplačna. Tudi muzikanta bomo imeli. Povabljeni so vsi člani in članice ter drugi, ki pomagajo delati na naših prireditvah. Zivahna, uspešna seja v decembru bo pomenila nadaljne klubove uspehe v prihodnjem letu. Torej poskrbite, da bomo svoje delo na decemberski seji 22. decembra dobro zaključili in se po zabavi razšli v najboljšem razpoloženju za nadaljevanje aktivnosti v prihodnjem letu, v katerem se bo vršil naš zbor, Proletarac pa bo slavil svojo 35-letnico.

P. O.
Mnogo telefonov
V Chicagu je bilo novembra 992,330 telefonov, ali približno samo še tisoč manj kot leta 1929, ko je bilo število najvišje.

ALI VESTE?
Ali veste, da ima Proletarac tri dopisnice, katerih prvo ime je Kristina? Te so Kristina Podjavorščak v Milwaukeeju, Wis., Kristina Nedvešnik v Oglesbyju, Ill., in Kristina Turpin v Ciceru, Ill.

PRESOJANJE DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

(Nadaljevanje s 1. strani.)
prečilo s popustitvijo v svojih zahtevah. S tem je unija ostala priznana, četudi si ni izvojevala zaprte delavnice, in ima priliko ugotoviti svoje vrste za bodoče konflikte. Stavka je trajala 53 dni. Prizadetih je bilo 56,000 delavcev direktno in približno toliko neposredno.

V Clevelandu so v novembru odvzeli relif 6,500 samcem in 3,500 oženjenim parom, ki so brez otrok. Ta gladna masa je pretela s silo, ako ji ne preskrbe hrane, ali pa dela.

Avstralija je uvedla prisilno vojaško službo, ki bo trajala za vsakega, ki ga vzamejo v svojo narodno obrambo, s početka je kakih 20 tednov. V Angliji se so podaljšali vojaško obveznost na vse, ki so od 19 do 23 let stari.

Oddelek čikaške policije, ki specializira z nadziranjem in raziskovanjem takozvanih komunističnih aktivnosti, je poslal justičnemu oddelku v Washington 2,200 funtov teže dokumentov, v katerih so podatki o početju posameznih komunistov in drugih zdražbarjev ter o organiziranih komunističnih akcijah v Chicagu in v Illinoisu. Vse te priprave za nastop oblasti proti komunistom pa ne bodo koncem konca za dele toliko njih, ker se lahko preko noči preleve v lojalno, patriotično akto, nego poštene delavske organizacije in njihove aktivnosti. V vseh deželah izven Rusije se je izkazalo, da so komunisti delavskemu gibanju koncem konca edino le v škodo.

IZ CLEVELANDA

Anton Vehovec je pri zadnjih volitvah za koncilmane dne 7. novembra zmagal z 11 glasovi večine. Ampak poraženi kandidati Arezone je zahteval ponovno štetje. In res, Vehovecova večina je splahnela do zadnjega glasu. Arezone pa proglašen za zmagovalca z enim glasom večine.

Ampak Vehovec se ni ustrašil vse mestne policije in še sodišča se ni bal, pa bi se zdaj kar tako na lepem umaknil! Zastopa ga v boju za mandat Frank Surtz, ki tira stvar pred sodišče. Pravita, da so bile mnoge glasovnice po volitvah potvorjene v korist Arezone in mnogo Vehovecovi pa pokvarili, da so zdaj štete za neveljavne.

Antona Grdino je nedavno napadel v Am. Domovini duhovnik Matt Jager in deloma tudi James Debevec, češ, da se ni zavzel za sodelovanje katoliških kulturnih društev na dnevu ujedinjenja Jugoslavije. Anton Grdina, ki je bil včasih predsednik KSJK in priznan katoliški prvak, je obljubil prečistiti temu gospodu zagovor svojega katoliškega prepričanja. Napisal ga je, toda James Debevec ga mu noče priobčiti, ker je v Grdinovemu odgovoru "gospod prizadet". Mar ni tudi Grdina "gospod"? To pa je demokracija, to, ko v katoliškem svetovnem dnevniku ne sme vodilni katoliški tisk izraziti svojega mnenja, ker bi bil "gospod" prizadet!

Anton Jurca o vojni, o vprašanju taktike z ozirom na vojno in drugo

(Nadaljevanje in konec.)
Kakor sem že omenil, smo l. 1916. podpirali vojno na podlagi Wilsonovih 14 mirovnihih točk, ki so pa bile vse vržene v koš na mirovni konferenci, in pa iz drugih že omenjenih vzrokov ter doseglji sedanja žalostno stanje v Evropi in po celem svetu. Cenzuro, koncentracijska taborišča, nasilstvo, posilstvo, vohunstvo, laži, tajno policijo, sekuro, uničevanje kulturnih ustanov zatiranje svobode, sežiganje napredne literature. Vse to, vrh tega pa še pobratimje med Stalinom in Hitlerjem!

Da, to vse da nam zavednim delavcem veliko misliti. Kam kreniti, kakšne korake storiti, koga podpreti, komu slediti? Kdo ima prav, komu se zaupati?

Zaupati ne moremo angleškim kramarjem pod marelo Chamberlaina, ki je izdal in prodal Španijo, avstrijsko republiko in čehoslovaško v sporazumu s francoskim diktator-

Jem Daladierjem. Ali naj tema dvema verjamemo, da nas ne bosta izdala največjim krvolokom? Absolutno ne!
Ali naj danes še upamo, da nas delavska Rusija obvaruje vojne in podjarmljenja, ko je pa sama pograbila pol Poljske, vzela svobodo Litvinske, Estonke in Letski ter grozi balkanskim državam kot zaveznicam največjega bandita v človeški zgodovini? Kdo naj še trdi in dokaže, da nas osvobodijo Rusija iz tiranstva, če pa ruski narod sam najbolj trpi pod peto diktature v večnem strahu za življenje?!

Če človek dobro premisli vse te strašne posledice takozvane vojne za demokracijo, kakor se je trdilo tedaj, če si predloži vsa grozna razočaranja, vse te prevare, potem mora priti do edinega zaključka, da demokracije sploh ni več nikjer.

Ali ima ameriška vlada prav da gre zopet Angliji in Franciji na pomoč, čeprav trdi predsednik Roosevelt, da se Amerika ne bo zapletla v sedanjo evropsko vojno, a v isti sapi pa se ogreva za prost izvoz morilnega orožja, češ, da so demokracije države v nevarnosti pred fašizmom in da se jim mora pomagati z zalaganjem kanonov in drugih takih uničevalnih reči?

Ravno tako je bilo po celi Ameriki leta 1916, ko je šlo za izvolitve predsednika Wilsona. Ali komaj nekaj mesecev potem smo pa že imeli vojno na vratu.

Dobro nam je še vsem v spominu to, da je pokojni delavski borilec Evgen Debs javno nastopil proti vojni ter odkrito povedal delavskim masam, naj se ne dajo varati. Rekel nam je, da ni bila svetovna vojna za ohranitev demokracije, nego le imperialistična vojna mednarodnih bankirjev. Ameriška vlada ga je radi tega obsodila na dvajset let zopora ter s tem fizično uničila enega največjih, najjognevitejših in najiskrenejših delavskih borilcev, kar smo jih imeli v tej deželi in po celem svetu. Z njim je Ameriška socialistična stranka izgubila svojega voditelja, ki ga do danes še ni nadomestila; po njegovi smrti se je njena moč krčila bolj in bolj; članstva je

Roosevelt si še prisadeva, da se AFL in CIO pobotata, predno ju zvezni kongres prisili v to

(Nadaljevanje s 1. strani)
stranka ne organizira kampa-njo solidarnosti delavskih vrst.
Smithova komisija "tiha voda"
Za unije bo udarec, ako si bodo še stale nasproti, ko nastopi proti njim in NLRB reakcionarna večina v kongresu. Roosevelt jih je posvaril, enako Wagner, da se jim ne obeta nič dobrega, če bodo intrigrirale druga proti drugo. Kajti Smithova kongresna komisija preiskuje njihove spore in delo NLRB, s svojim poročilom ter priporočili pa pride pred prihodnji kongres. Za unije Smithovo poročilo ne bo ugodno. Navedena bo škoda, ki jo trpe delavci, trgovci in delodajalci radi neupravičenih stavk, NLRB pa bo kritiziran zaradi "pristranosti". Dočim ima Diesova kongresna komisija vso mogočo publiciteto, deluje Smithova kakor "tiha voda". Njeno raziskovanje ni "senzacionalno", toda za delavstvo je večje važnosti kakor pa preiskovanja in zaslišavanja notorične Diesove komisije.

Nemčija nima dosti olja za dolgotrajno vojno

Kakor kažejo statistike, ne bi mogla celokupna produkcija surovega olja v deželah, ki bi mogle zalagati Nemčijo z gazolinom, zadostiti potrebam nemške mehanizirane vojske in zračne sile v dolgotrajni vojni.
Te statistike so bile podane na skupščini več št. znanstvenikov, ki so se zbrali, da proslavijo 80. obletnico odtelje, ko je bil izvršan prvi oljni vrelec v Zedinjenih državah. Te obletnice padejo na dan 20. septembra.

Propagiranje nasilja

Reakcionarni politiki, voditelji fašističnih skupin in profesionalni patrioti propagirajo na shodih in v listih proti "zdražbarjem" in delavskim agitatorjem "drastične odredbe". Vse tu rojene komuniste se naj pobere v koncentracijske tabore, drugorodne pa deportira. Zdražbarje naj se javno pretepe. Zed. države je treba očistiti te golazni. Itd. Ampak kadar govorijo o komunistih, mislijo s tem vse delavske agitatorje, kajti komunistov je koncem konca malo in kapitalizmu niso nevarni, pač pa delavski solidarnost. Čas je, da se vodilni krogi unij sporazumejo in žrtvujejo v interesu sloge karkoli potrebno, kajti če bodo odlašali, bo prepozno.

Mednarodne delavske ustanove še delujejo

V Havani na Kubi se je vršila medameriška delavska konferenca pod pokroviteljstvom mednarodne delavske organizacije in biroja, ki posluje kot oddelček lige narodov. Na konferenci

JOHN G. WINANT

v Havani so bili predstavniki delavskih interesov iz vseh ameriških republik. John G. Winant iz Zed. držav je tajnik Medameriške delavske konference in ameriški direktor v mednarodnem delavskem biroju. V oboma tema ustanovama sodelujejo vlade držav, ki so zastopane v njima.

čimdalje manj v njej in nobene upanja ni, da bi se kdaj povzpela do tiste višine po svoji veljavi in svojem članstvu, na kateri je bila pred vojno pod vodstvom Evgena Debsa. Ko se je predsednik Wilson vrnil z mirovne konference, je priznal, da je bila to imperialistična vojna. Debsa so imeli radi istih besed za zločina, a Wilsona pa za veljaka. Ali naj potemtakem zopet riskiramo svojo stranko, da nam uničijo še to, kar je ostalo? Po mojem mnenju je za nas najbolje, če ostanemo nevtralni v vseh ozirih. Če to storimo, je še največ upanja, da se izognemo preganjanja in prejone tudi razkolarja v našem gibanju. To je tudi moja inicijativa.

Svetujem ter se obračam na našo eksekutivo pa na vse sodruge JSZ s pozivom, naj se o tem važnem koraku dobro pomenu, dokler je še čas, da ne bomo spet zgoreli prave poti ter samim sebi groba izkopali. Temeljita razprava nam je nujno potrebna. Ne prenačimo se, da ne bomo potem samim sebi očitali, češ, da smo bili prevarani ali zapeljani v napačno smer.

Detroitskim društvom in klubom se naznanja, da priredi pevski zbor "Svoboda" dne 21. januarja 1940, koncert z opereto "Nečak iz Amerike". Zato se prosijo, naj nikar ne prirede na omenjeni dan veselja in sličnih zabav in da se koncerta udeležijo v kar največjem številu. Program bo bogat in obširen. Petje, igra, godba. Tako bo spet nekaj ur krasnega duševnega užitka za detroitsko občinstvo. — Anton Jurca.

Nemčija nima dosti olja za dolgotrajno vojno

Kakor kažejo statistike, ne bi mogla celokupna produkcija surovega olja v deželah, ki bi mogle zalagati Nemčijo z gazolinom, zadostiti potrebam nemške mehanizirane vojske in zračne sile v dolgotrajni vojni.
Te statistike so bile podane na skupščini več št. znanstvenikov, ki so se zbrali, da proslavijo 80. obletnico odtelje, ko je bil izvršan prvi oljni vrelec v Zedinjenih državah. Te obletnice padejo na dan 20. septembra.

Propagiranje nasilja

Reakcionarni politiki, voditelji fašističnih skupin in profesionalni patrioti propagirajo na shodih in v listih proti "zdražbarjem" in delavskim agitatorjem "drastične odredbe". Vse tu rojene komuniste se naj pobere v koncentracijske tabore, drugorodne pa deportira. Zdražbarje naj se javno pretepe. Zed. države je treba očistiti te golazni. Itd. Ampak kadar govorijo o komunistih, mislijo s tem vse delavske agitatorje, kajti komunistov je koncem konca malo in kapitalizmu niso nevarni, pač pa delavski solidarnost. Čas je, da se vodilni krogi unij sporazumejo in žrtvujejo v interesu sloge karkoli potrebno, kajti če bodo odlašali, bo prepozno.

Dobra beseda in premišljena poteza zmerom koristi

V Detroitu se je sodružica Katie Junko po prejemu apela, da naj kaj stori v korist tiskovnega sklada Proletarca, ki je prišel v stisko, obrnila na društvo št. 121 SNPJ. Prispevalo je \$100.
Enako zasluži priznanje društvo št. 220 SSPZ in posamezniki, ki so se odzvali.

Upton Sinclair se piše

Upton Sinclair, ki pravi, da je socialist kakor je bil v prošlosti, piše sedaj knjigo, katere naslov bo "World's End". Njen predmet je prejšnja in sedanja vojna.

Italija ne bo šla v vojno

Italijanska vlada je poslala domov kakih 300,000 vojakov. Pod orožjem jih ima še približno 1,200,000.

TISKOVNI FOND PROLETARCA

XXIV. IZKAZ
Johnstown, Pa. Po 50c: Tony Dolene in John Nadu; po 25c: Geo. Kristell, Frank Kaučić, Jos. Pucel, Tony Ruki, Mike Progar, Frank Sirc in Louis Klenovsek; po 10c: Tony Jerić in Neimenovan, skupaj \$2.95. (Poslal John Rak.)

Bridgeport, O. Klub "Naprej" št. 11 JSZ \$5; John Slanovec 50c; po 25c: Joseph Snoy, John Rebol, Louis Gorenz st., John Vitez in Frank Matko, skupaj \$6.75. (Poslal Jos. Snoy.)
Hermine, Pa. Po 50c: John Resnik in John Fradel; po 25c: Joseph Britz, Vincenc Resnik, Mary Fradel, Jacob Bele in Andy Drinjevich; Vincenc Pasiech 20c, skupaj \$2.45. (Nabral na Exportu Anton Zornik.)

Pueblo, Colo. Joe Zakrajšek \$1; po 50c: Ed. Tomičič, Mike Pogorelec, Ludvig Yovey, Ed. Boltezar, Joe Zupančič, Valent Macher, Anton Medved, Frank Boltezar Jr., Paul Russ in Frank Boltezar Sr.; Dva prijatelja Proletarca \$1.50; Joe Smarjak 50c; po 25c: Anton Kochevar, Frank L. Tomičič, Mohor Strubel in Frank Pogorelec; John Klanchar 20c; Frank Rupan 10c, skupaj \$9.10. (Poslal Frank Boltezar.)

Ambridge, Pa. Po 50c: Frank Rosenberger in Remun Arderjan; po 25c: George Smecker, Mike Nagel, Joseph Tekstar, John Gasparič, Anton Ziberna, Anton Repovš, Gertrude Uhernik in Louis Uhernik, skupaj \$3.00. (Poslal Louis Uhernik.)

Barton, O. Po \$1: Dr. št. 562 SNPJ, Frank Primožič, Joe Skoff in Frank Zdešar; po 50c: Frank Podobnik, Louis Bregant; po 25c: Andy Habe, Martin Bončina in Joe Primovič, skupaj \$5.75. (Poslal Joe Skoff.)

Springfield, Ill. Klub št. 47 JSZ \$10; John Filipič 50c, skupaj \$10.50. (Poslal Joseph Ovca.)
Port Washington, Wis. Frank Leskoveh 50c.
Yale, Kans. John Jenčić 50c.
Broseley, Mo. Louis Nosse 25c.
Lorain, O. John Slajnar \$2.00.

Chicago-Cicero, Ill. Anton Putz \$5; John Hujan \$2.50; po \$2: Anton Trojar in Frank Podlipeč; Frances Vreček \$1.48 in Joseph Draster 90c, skupaj \$13.88.

Skupaj v tem izkazu \$56.63, prejšnji izkaz \$1,311.04, skupaj \$1,367.67.

Popravek.—V XX. izkazu pomotoma izpuščeni Frank Kunstek iz St. Michaela, Pa. Prispevalo 25c in zanj poslal John Rak.

ZA BOŽICNA DARILA

svojem in prijateljem naročite bodisi slovenske ali angleške knjige iz Proletarčeve knjižarne.

Listen to and Advertise over **PALANDECH'S YUGOSLAV RADIO Folk Songs and Music Tamburitzna Orchestra** Station WVAE, Every Sunday 1 to 2 536 S. Clark St., Chicago — Har. 3006

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD
Tel. 1475
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily
At 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 5440
If no answer — Call Austin 5700

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:
2657 So. Lawndale Avenue Chicago, Illinois

December Meetings

Surpassing all others in importance from the standpoint of program of business, this month's JSF Branch and fraternal lodge meetings will have on their agenda many items that come but once a year.

In addition to election of officers for the new year, which should be done with utmost care, evincing preference for the active, conscientious members, rather than in a slipshod, don't-give-a-damn manner, the following items should be on the day's order of business.

Renewal of membership in the JSF Educational Bureau, notification of which has been sent to all member-organizations last week. Literature will be sent to all affiliated organizations for their January meetings.

American Family Almanac (Ameriški družinski koledar). If your lodge secretary has not ordered copies, take the initiative upon yourself, contact your members and send your order to Proletarec.

Proletarec Sustaining Fund. Has a donation been made by your lodge or a collection taken among your members to sustain the Slovene workingman's newspaper, PROLETAREC? The principles it advocates are a beacon light guiding the Slovene workingman in a world of terribly confounded confusion.

Every fraternal lodge has its progressive-minded group, who, in addition to leading lodge activity, are labor-conscious, fearless and outspoken members, with convictions and ideals plus the courage to fight for them. Support these members at every occasion and the principles in which they believe.

You and the Social Security Laws

Questions and Answers on the Federal Social Security Act, Including the New Amendments, as Supplied by Social Security Board

IV—QUESTIONS AND ANSWERS

Q.—As an example, suppose a man has been receiving an average monthly wage of \$100 since the beginning of 1937 and chooses to retire when he reaches the age of 65 at the beginning of 1940. What would his monthly benefit amount to?

A.—He would receive \$25.75 a month—40 per cent of \$50, or \$20; plus 10 per cent of the remaining \$50, or \$5; plus 3 per cent of the basic benefit of \$25, or 75 cents, making a total of \$25.75.

Q.—Suppose this man is married and his wife is at least 65 years of age?

A.—In that case his wife would be entitled to a benefit equal to one-half of her husband's benefit, or \$12.87, making a total monthly payment to the old couple of \$38.62.

Q.—What does the term "fully insured" mean, as used in the old-age insurance amendments?

A.—In general, a "fully insured" worker is one who has worked in covered employment for a period of time equal to half the time after 1936 (or his twenty-first birthday, if it is later) and before he reaches 65 or dies. The minimum period necessary to be fully insured is six quarters in covered employment. After a worker has 40 quarters of coverage, he is "fully insured" regardless of whether he is in covered employment thereafter.

Q.—What benefits are payable with respect to a "fully insured" individual?

A.—Any of the benefits available under the system, the benefits actually payable in a particular case depending, of course, on the circumstances: (1) The worker's own monthly retirement benefit; (2) supplementary monthly benefits for his aged wife or dependent children; (3) survivors' monthly benefits—for an aged widow, a younger widow with dependent children in her care, and the dependent children themselves; or if there is no widow or children entitled to the benefits, aged dependent parents; (4) lump-sum death benefit if there is no survivor entitled to monthly benefits.

Benefits for Wives and Children

Q.—How are supplementary benefits for the aged wives and dependent children of an annuitant figured?

A.—Each receives an amount equal to half the worker's own primary benefit.

Q.—What amounts are paid to survivors?

A.—A widow's benefit is equal to three-fourths of her husband's monthly benefit; for a dependent child or an aged dependent parent, the monthly payment is one-half the amount to which the worker would have been entitled.

Q.—What is meant by "currently insured"?

A.—The status of having been "currently insured" applies only in the case of a worker who has died before becoming fully insured. A "currently insured" individual is one who has worked in covered employment for at least half the quarters during the three years prior to his death.

Q.—What survivors' benefit may be paid with respect to a currently insured individual?

A.—If an individual was currently

insured, the following survivors' benefits are payable: (1) Monthly benefits to dependent children and to a widow with such children in her care; (2) if there is no survivor entitled to monthly benefits, a lump-sum death benefit.

Q.—Then dependent children and widows with such children are assured of monthly benefits, whether the worker was fully or currently insured?

A.—Yes. But aged widows or dependent parents may receive monthly survivors' benefits only if the worker was fully insured.

Lump Sum Death Payments

Q.—Under what circumstances do the amendments provide for lump sum death payments?

A.—If a wage earner who is fully or currently insured dies, leaving no survivors entitled to monthly benefits at the time of his death, a lump-sum death payment will be made to the widow or widower, children or parents, of the deceased equal to six times the monthly benefit that would have been due. If no one of these is living, a payment covering the funeral expenses will be made to the person who paid them.

Q.—What will the lower and upper range of monthly benefits be under the revised plan?

A.—Benefits will range from \$10—a benefit payment will never be less than \$10—to a maximum of \$85, or 80 per cent of the worker's average monthly wage, or double his primary benefit, whichever is the smaller.

Q.—A man who has earned \$150 a month regularly for five years reaches 65 and retires in 1942. What will his monthly benefit be under the new formula, as compared to the original plan?

A.—According to the new formula, he will get \$31.50 a month, whereas before the act was amended he would have received \$20.

Q.—What benefit will his wife receive?

A.—If his wife is 65, she will receive a monthly benefit to one-half of the amount to which the worker himself is entitled. For instance, if his benefit amounts to \$31.50 a month, his wife's benefit will be \$15.75, making a total of \$47.25 a month for husband and wife.

Q.—If the wife in this case were 50 and there were a child of 12, what would the family receive?

A.—They would receive \$47.25 a month. The wife would not be entitled to a benefit, because she was not yet 65. But the child would receive a benefit equal to one-half the father's primary benefit until he reaches 16, or 18 if he were still unmarried and in school.

Q.—Could the wife of this individual ever receive a supplementary benefit?

A.—Yes, when she reaches 65 she would be entitled to a supplementary benefit of one-half the amount of her husband's benefit. If he had died in the meantime, she would receive at 65 a widow's benefit; this benefit would be \$23.63—three-fourths of the husband's benefit.

Q.—If a widow has been working in a job covered by the old-age insurance plan and is entitled to a benefit based on her own wage record,

Music—Dancing—Fun At the "Center" Saturday

CHICAGO.—Music, dancing, and fun, will be the only items of concern this Saturday at the Slovene Labor Center where the Social Club's "domaća zabava" will take place.

This social gathering has been arranged minus the financial aim, but primarily for the enjoyment of the Club's members and their friends, and the main desire is to see every member present, mingling with his fellow-members and in the spirit of fraternity, wholeheartedly enjoying himself.

There will be plenty of good things to eat, including a "Turpin specialty" and only the "best" shall be purveyed over the mahogany.

Members, let's make this a real "domaća zabava" in the very fullest sense of that word.—Joseph Drasler.

Cook County Party News

Buy Socialist

Mexican handicraft, delicate needlework, unique toys, and scores of other items will be available at the Socialist Party's Xmas Bazaar which will be held Sat. and Sun. Dec. 9 and 10, from 10 A. M. to 10 P. M. at the Millinery Workers Union Hall, 53 East Wacker Drive. Lunch will be served at all times while the Bazar is open.

Buy your Xmas gifts at the Bazar.

Clarence Senior will Speak on Mexico

Clarence Senior speaks on "Building Democracy in Mexico" at a tea December 17 at 4 P. M. at 3932 S. Lake Park Ave., Chicago. As an added feature, he will show movies of Mexico. Admission is 50c.

"Hammer and Tongs"

A mimeod inner-party bulletin is being issued by the National Office entitled "Hammer and Tongs." It will sell at 25c for 5 issues. Send your sub to the National Office.

Cook County Convention

Cook County Party Convention will be held Saturday and Sunday, Jan. 13-14, 1940.

More party news will be found in the Slovene section of this issue.

Consumer Notes

A Column of Useful Household Information

Getting Rid of Grease and Oil Stains Amateur mechanics who start out to do their own car repairing and end up with a splash of grease or oil on their clothing should remember this cleaning hint from the Consumers' Guide, publication of the Consumers' Council Division of the AAA.

As much of the grease and oil as possible should be scraped from the stained materials immediately. Then, if the material is washable, try warm water and soap on it, preferably using soap containing naphtha, or kerosene.

Absorbents such as blotting paper, fuller's earth, corn meal, white talcum powder or common salt may be effective on both light and heavy materials if the grease or oil is not mixed with dirt or metal.

Carbon tetrachloride or some other grease solvent can be applied directly to the spot, but be sure to have a towel or some other heavy pad directly under the spot when you apply the liquid. To prevent the grease from spreading, use small quantities of the solvent at a time, then rub the spot with a clean cloth until thoroughly dry.

For delicate fabrics spread a paste of white absorbent powder and a solvent over the spot if it is on light colored unwashable material. Allow the paste to dry before removing. It may be necessary to repeat the treatment one or two times before the spot is completely removed.

Knives held in a slot of a new machine are sharpened by electrically operated grinding wheels.

The Brazilian city of Porto Alegre will be connected with the Atlantic ocean to become a seaport.

A thermometer is included in a new plate for electric wall switches.

would she be entitled to a benefit on her husband's earnings?

A.—She would receive either the benefit she herself had earned or the benefit based on her husband's earnings, whichever is larger.

Q.—At the age of 65, an unmarried woman has legally adopted two orphaned nieces. When she reaches 65, they are 12 and 14. She is entitled to a monthly benefit, but would she get supplementary benefits for her adopted children?

A.—Yes. Since the children were legally adopted before the aunt was 60 and are dependent on her, each of them would get a benefit equal to one-half of her own benefit—if she were entitled to \$25 a month, the total monthly payment for the family would be \$50.

Books You've Been Looking For

BARGAINS TOO GOOD TO MISS.—Check them over carefully—outstanding books well worth adding to your permanent library

A B C of Parliamentary Law. A brief handbook on rules of order for meetings adapted to the needs of labor groups—August Claessens. 25c.

As I See It. A review of the capitalist system in America—Norman Thomas. \$1.50.

American Outlook. (Upton Sinclair). A book of reminiscences \$2.00

America's Way Out. (Norman Thomas). A program for democracy \$2.00

Brass Check. A study of American journalism—Upton Sinclair. \$1.00.

Cradle of Life. The story of one man's beginning. — Louis Adamic. \$2.50.

Cry for Justice. An anthology of the literature of social protest—Upton Sinclair. \$1.50.

Debs. His Authorized life and letters—David Karaner. 75c.

Dynamite. The story of class violence in America — Louis Adamic. \$2.00.

English-Slovene Reader. Illustrated —Dr. F. J. Kern. \$2.00.

Grandsons. The story of a man's love for his country and his search for the American ideal—Louis Adamic. \$2.50.

Goalings. A study of American schools—Upton Sinclair. \$1.50.

Jungle. Novel dealing with the Chicago stockyards — Upton Sinclair. \$1.50.

Jimmie Higgins. The story of a socialist agitator during the war—Upton Sinclair. \$1.50.

Karl Marx. Biographical memoirs —W. Liebknecht. 60c.

King Coal. Novel dealing with the strikes among the Colorado miners in 1913-14—Upton Sinclair. \$1.25.

Laughing in the Jungle. An immigrant in search of the Land of Promise discovers America — Louis Adamic. \$2.50.

Manual for Socialist Speakers. A brief text book on the technique of public speaking and socialist propaganda meetings—August Claessens. 25c.

Yerney's Justice. (Ivan Cankar.) A faithful, stirring piece of realistic fiction by the man who is considered the greatest writer Yugoslavia has produced — Translated by Louis Adamic. 50c.

Hundred Per Cent. (Upton Sinclair). A story of a patriot. (cloth) 1.00

Money Changers. (Upton Sinclair.) A novel of Wall Street and the panic of 1907. (cl.) 1.25

Mammonart. An essay in economic interpretation. By Upton Sinclair. (cloth) 2.00

Mountain City. A novel by Upton Sinclair. (cloth) 2.00

Oil. A picture of the oil industry in Southern California and taking in the world-struggle. By Upton Sinclair. (cloth) 2.00

Profits of Religion. Religion as a racket. By Upton Sinclair. (cloth) 50

Physician in the House. (J. H. Greer, M. D.) (cloth) 1.50

Roman Holiday. (Upton Sinclair.) America since the

World War—the Roman republic; after the destruction of Carthage—how much alike are they? (cloth).....2.00

Science and Revolution. (Ernest Untermann.) (cloth).....60

Workers in American History. By James O Neal.....25

Walls and Bars. (Eugene V. Debs.) The story of Debs' life in prison. (cloth).....1.25

Vital Problems in Social Evolution. By A. M. Lewis. (cloth) 60

Trinity of Plunder. A cheerful slam at rent, interest and profit. By August Claessens 25

The Wet Parade. (Upton Sinclair.) A full-length novel dealing with liquor drinking and the liquor traffic in the United States during the past thirty years. (cloth).....2.00

They Call Me Carpenter. (Upton Sinclair.) A tale of the Second Coming. (paper).....75

The Social Revolution. (Karl Kautsky.) (cloth) 60

Struggle Between Science and Superstition. (A. M. Lewis.) (cloth) 60

Republic of Plato. (cloth) 1.50

Life and Death. (Dr. E. Teichmann.) (cloth) 60

Law of Biogenesis. (J. Howard Moore.) (cloth) 60

Evolution of Property. (cloth) 50

End of the World. (Dr. M. Wilhelm Boelsche.) (cloth).....60

Debs and the War. His Canton Speech, his trial and imprisonment 25

Ancient Society. (Lewis H. Morgan.) Researches in the lives of human progress from Savagery through Barbarism to Civilization. (cloth).....1.15

My America. (Louis Adamic). The second "Best seller" by Mr. Adamic.

Order From: PROLETAREC, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Attention, JSF Junior Guild Members

CHICAGO.—At our last meeting we decided to have a meeting every first Friday of the month. At these meetings we will discuss current and other interesting topics. Also, at each meeting we will set a date for an excursion for that month. By an excursion I mean roller-skating and ice-skating parties and other various outside activities on that order.

This month we have decided to go on a roller-skating party at Madison Gardens. We will meet at the Slovene Labor Center at 1:30 P. M. on Sunday, Dec. 10, 1939. Those for whom it is more convenient to go straight to the rink, we will meet in front of the rink at 2:00 P. M. The admission is 25c which include your roller skates and wardrobe. Carfare is 10c each way. So come on you members, bring your friends and make this a merry party!

Don't forget, Sunday, Dec. 10. Elaine Turpin.

How War May Be Stopped

Many leading statesmen protest against the belief that war is inevitable.

And of course it isn't. If the Big Thieves of the world could agree to split up the available booty between them, there'd be no war, not at any rate on a world scale.

They might have to deal out stoush to a number of small nations, obstinately defending their property and their freedom.

But that would scarcely count as war. A few hundred thousand people might be slaughtered, and homes and farms destroyed.

The population of the earth is so vast, however, that the bureaus of statistics would never miss the men, women and children wiped out of existence in that way.

If the Big Thieves agreed to divide the plunder, though their hands dripped with blood, we could still thank our pet josses that no "major war" had occurred.

But suppose they can't agree? What then?

Let the armaments of the Great Powers supply the answer.

Such terrific aggregations of murder machinery were never known on earth before.

When all those guns begin going off, and all those bombs begin bursting, the carnage will make the goriest records of the past seem trifling in comparison.

And all the signs and portents go to show that agreement among the Big Thieves of the world is wellnigh impossible.

With Greed armed to the teeth, there's almost certain to be trouble.

The world's workers could stop a world war, even then. By concerted action they could paralyze war lords.

Imagine this slogan ringing round the globe, brother: "Workers of the

World, Unite! Throw down your guns and refuse to fight!"

Mars would drop dead as soon as he heard it.

There'd be no war.

But that transcendent miracle won't happen in our time, I fear.

From Australian Worker.

A SONG OF UNION

By J. M. DARE

With hands all scarred by the sharp-edged steel, With head a-throb to the punch-press' beat;

With tiring body and brain a-reel I trip each stroke with aching feet. Yet in my soul this song wells high 'Labor is Might.'

'Ever louder arises the cry 'Up, Up, Unite,' 'Speed, speed,' the timers say, 'the rates are fair.'

'Naught they care for the workers' hands

The mangling punch-press may crush and tear.

First must come share-holders demands.

For dividends at any price Must labor bleed

An agonizing sacrifice To selfish greed.

Here is a Yank of the native breed; There is a Teuton, and yonder a Gael.

What matters it, what our race or creed? Latin? Slav? To all workers hail!

Then rise Sisters and Brothers, sing 'Labor is Might.'

Roosevelt bids us to fear no thing, 'Up, Up, Unite!'

The motor of a new farm tractor is mounted forward and on the left side, giving a driver a clear view of the ground ahead of him.

Liberals and radicals in America are having one swell time to figure out what is happening in Europe.

The invasion of Poland wasn't at all a concern of the liberal and radical elements here. At least, not even one tenth of the interest was given that subject as is now being given to the question of the invasion of Finland by Russia.

It is a very delicate and yet an extremely important matter, this invasion of Finland. Hence, anything that will be said on the subject will no doubt provoke spirited thought and question.—We have people believe that Russia should be completely condemned for her acts of violence against Finland. Others, profess that Russia has to play the same kind of a game which is being played by the other capitalist countries.

Some say that the invasion of Finland by Russia is no different than the invasion of Poland by Hitler, or the invasion of Albania by Italy. Others are trying to make a marked distinction between the two invading forces. Some say that Mussolini and Hitler seek conquests in order to extend their anti-labor regimes and the regimes of force and violence over greater masses. On the other hand, many say that Russia has as much right to seek that land which was once hers and extend her doctrines of a pro-labor government to other boundaries.

Right at the outset we should add that we are opposed to force and violence. At the same time, we realize that there is no other way to combat force and violence but with counter force and violence. Hence, it is logical to understand some of the acts of Russia and hence, we are not so quick to condemn her actions.

There isn't any hope of democracy surviving anywhere in Europe if the present war spreads. There isn't any chance of the labor elements having anything to say about whether or not they shall go to war. It has been shown in our times that democratic processes are mighty slow processes and that they are very feeble as against force and violence. Those who hate the very sound of the word, Russia, will not want to understand that the present conflict in Europe is bound to bring about some counter revolutions. They should consider that counter revolutions will be brought about through new force and violence. We shouldn't simply despise the Russian people even if the leadership is trying to plunge Europe into of bloodbath, because the making of that bloodbath is not the making of the Russians. It seems to me that the capitalist financiers and industrialists have worked over-time in planning their attack solely against Russia. They are not doing this simply because Stalin and his hordes are bureaucrats. It is more reasonable to believe that the capitalists want to embroil Russia into a European conflict in order to destroy what little there is left of Communism in Russia.

We have a right to judge this conflict and to express our opinions, and while we condemn force and violence we may find that sometimes even a pro-worker's state may have to resort to force and violence. What all is happening behind the scenes in all the capitals of Europe is still a secret. To pass judgement, prematurely, and without the full knowledge of the case, may not be the best policy either. It is unfortunate that the Finns people have been invaded. It is no less unfortunate that the Czechs and the Poles, the Albanians, the Ethiopians, and the Spaniards, sacrificed many lives for their country in recent years. And it seems to me that the world didn't howl quite as much at Hitler and Mussolini or even Chamberlain as it is now howling at the Russians. Perhaps, they got used to the invasions of Hitler and Mussolini. Perhaps, all of the lying done by Chamberlain about his non-intervention in Spain and his pledge to Czechoslovakia could easily be forgotten. Perhaps, it isn't so easy to forget that Russia is supposed to be a peace-loving country and that Russia is not supposed to strike at any of its internal or external enemies. We are going to hear much more on this subject as the events unfold before us.

We learn of the social which is to be held this coming Saturday at the Center by the Social Club. The invitations have been extended to our many friends and it is hoped that the response will be full and complete.

Last Friday night the Executive Committee of our Federation held its monthly meeting. We had the present day events before us and tried to find a solution to the many problems which confront us. Some good reports were read and made, particularly about the sustaining fund of our organ, Proletarec, and the work on our 1940 American Family Almanac. Quite some time was consumed on efforts to increase our membership and activities.

AN IDEAL XMAS GIFT

What could be more suitable as a Xmas gift for Mother or Dad than a book of interesting short stories, poems, and other articles (224 pages in all), nicely illustrated and written in the language they best understand—Slovene?

Such a publication is the American Family Almanac, now on sale. You young folks who are looking for a suitable Xmas gift for your Mother or Dad, a gift they will certainly appreciate, send them a copy of the Almanac. Order from PROLETAREC, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. The price is 75c per copy.

